

prosvetni delavec

Glasillo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 23. marca 1981 – št. 6 – letnik XXXII

Med drugim preberite

- POSKRBE TI ZA VSAKO ŠOLO IN VSAKEGA UČITELJA, str. 2
- KAKŠNO OSNOVNO ŠOLO SI ŽELIMO?, str. 3
- USKLAJEVANJE STATUTOV Z ZAKONOM O USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU, str. 4
- POGOJI ZA IZVAJANJE NOVIH PROGRAMOV, str. 4
- SAMOUPRAVNA ORGANIZIRANOST VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ORGANIZACIJ, str. 5
- URESNIČEVANJE REFORME USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA NA UNIVERZI, str. 7

Utrditi samoupravne poti

Zdaj, ko ustvarjamo možnosti za uspešen začetek izvajanja programov usmerjenega izobraževanja, ne bi smeli zapostavljati vsebinskih vprašanj reformirane osnovne šole. Če ne bi pojmovali reforme vzgoje in izobraževanja v celoti, bi nastale slej ali prej vsebinske neskladnosti in različne možnosti za kakovostno uresničevanje enotnih vzgojnih smotrov na vseh ravneh vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Zato smo v družbeno-političnih organizacijah doslej vedno tesno povezovali uspešnost usmerjenega izobraževanja s kakovostno samoupravno preosnovo in vsebinsko bogatitvijo naše osnovne šole.

Zdajšnja razprava o smernicah za vsebinsko izpopolnjevanje osnovne šole, ki naj bi potekala v vsakem šolskem kolektivu, v delegatskih svetih šol ter

družbeno-političnih organizacijah in samoupravnih organih krajevne skupnosti in občine, je pomembna iz več razlogov. V njej bi morali poenotiti poglede na širše vidike na novo zasnovane osnovne šole pa tudi na tiste nepogrešljive določne korake, ki vodijo k čimbolj podružbljeni in samoupravni osnovni šoli.

V načelne poglede na preosnovo osnovne šole se nam je vrnila napačna predstava o tem, da imamo dve zasnovi te šole: tradicionalno »normalno« šolo in celodnevno šolo. Svojevrsten pedagoški mehanizem, ki se kaže v takih pogledih, zanemarija temeljno novost zdajšnjega zakona o osnovni šoli. Ta zakon namreč jasno opredeljuje družbeno samoupravno zasnovo celodnevne osnovne šole kot enotno in skupno izhodišče za

oblikovanje vsebinske podobe vsake današnje osnovne šole. Vsakršno mehanično ločevanje načinov, kako se lotevamo osnovne šole — tako ločevanje go di tehnokratskim pogledom na vzgojo v nekaterih gospodarskih organizacijah združenega dela, ki se le počasi odzivajo družbeno-političnim pobudam in samoupravnim pobudam posameznih šol — zavira hitrejšo spremembo v načrtih, samoupravnih procesih in dejavnosti učiteljev osnovne šole. Ločevanje zasnove celodnevne šole od siceršnje preosnove osnovne šole ustvarja veliko umetnih dilem, neenotnih pogledov v učiteljskih kolektivih, povzroča pa tudi to, da drugo združeno delo, družbeni in strokovni dejavniki, premalo sodelujejo pri ustvarjanju možnosti za kakovostno delo osnovne šole.

Kakovost nove vsebinske podobe osnovne šole je odvisna predvsem od novega načina načrtovanja šolskega dela. Novi zakon o osnovni šoli prav zavezuje družbene, samoupravne in druge dejavnike v krajevni skupnosti, da sodelujejo z delavci in učenci šole pri oblikovanju, sprejemanju in uresničevanju načrta dela šole. Tako zasnovano načrtovanje vzgojnega dela osnovne šole pa postavlja kot pogoj njenega podružbljanja dobro organizirano in usklajeno delegatsko pomoč šoli. Ustrezno sestavljeni koordinacijski odbori SZDL v krajevni skupnosti so najprimernejša oblika podružbljene skrbi za vsebino življenja osnovne šole. Pomembne pa so tudi pobude pionirske in mladinske organizacije pri povezovanju šole z zunanjošolskimi dejavniki.

Resnica je, da nosi učitelj v vsaki, tudi v samoupravno socialistično angažirani šoli — največ bremen in odgovornosti za normalno, samoupravno, znanstveno, delovno, interesno in družbeno angažirano, skratka za vsestransko oblikovano osebnost mladega človeka. Res pa je tudi, da še nikoli ni bilo tako kot je danes: da učitelj ne zmore sam uresničevati in voditi vseh niti samoupravno organiziranega vzgojno-izobraževalnega dela. Zato so lahko nove smernice, predmetniki in učni načrti še tako idelano zasnovani, zaželenih vzgojnih rezultatov ne bo mogoče dosegati brez prave armade učiteljskih in učencevih zunanjih sodelavcev — mentorjev. Družbeno-politične organizacije pa čaka pri pridobivanju teh sodelavcev še veliko dela. Ne le v šoli, temveč tudi zunaj nje bo treba odstranjevati pregrade in odpravljati predsodke o samostojnosti šole, o njeni osamljenosti pri odgovornem družbeno-vzgojnem poslanstvu.

Naslednji vidik na poti vsebinske preobrazbe k taki šoli, ki bo uresničevala zasnovo celodnevne šole, pa je notranja pedagoška in didaktično-metodična revolucija v oblikah, načinih in odnosih vzgojno-izobraževalnega dela. S tega vidika se reforma osnovne šole najtesneje navezuje na uveljavljanje zasnove usmerjenega izobraževanja. Še več: z vidika pedagoških razsežnosti je ta reforma tudi pogoj za uresničitev številnih vzgojnih smotrov usmerjenega izobraževanja. Novostim v pedagoškem

procesu, vlogi šolskih strokovnih služb v usmerjanju in preusmerjanju učencev, odpravljanju klasične frontalno-razredne izvedbe pouka, večji skladnosti in dopolnjevanju interesnih dejavnosti učencev z drugimi oblikami pridobivanja znanja, delovnih navad in razvoja učenčeve ustvarjalnosti naj bi pri strokovnem delu učiteljev, delavcev Zavoda SRS za šolstvo in Pedagoškega inštituta namenili še večjo pozornost.

Samo s takšnim delom bomo kos vse bolj zahtevnim usmerjevalnim nalogam osnovne šole. Usmerjenega izobraževanja si nikoli nismo zamišljali kot mehanično, kabinetsko razporejanje mladine v šole, kjer naj bi si učenci pridobili strokovno izobrazbo, temveč kot novo izobraževalno perspektivo: učenec naj bi ob pomoči organizirane pedagoške vzgoje in skozi osnovnošolsko oblikovanje, v sebi odkrival »Rafaela« tudi uresničil v usmerjenem izobraževanju in kasneje v poklicnem delu. Pri tem pa je prav zasnova celodnevne osnovne šole nepogrešljiv most.

Med pomembne korake za uveljavitev tega mostu pa sodijo samoupravni sporazumi med šolami in OZD gospodarstva ter družbenih dejavnosti. V njih in z njimi se ob opredeljevanju skupne odgovornosti delavcev v združenem delu za vsebino, pogoje in kakovost izvedbe vzgojno-izobraževalnega programa osnovne šole zagotavlja nov družbeno-ekonomski odnos. Osrednja značilnost tega odnosa je postopno slovo od ločevanja in odtujenosti skrbi za vzgojo in kadrovske reprodukcije od delavcev v združenem delu.

K sklepanju tako zamišljenih samoupravnih sporazumov, ki bi po svoji vsebini daleč presežali odnose klasičnega »patronata« posameznih delovnih organizacij nad osnovno šolo, pa naj bi spodbujali tako prosvetni delavci kot delavci v drugih organizacijah združenega dela. Po tej poti bi brez dvoma razširili prakso za zdaj še skromno razvitih oblik neposredne svobodne menjave dela v prosveti. Pota k reformirani osnovni šoli torej vodijo le prek spremenjenega odnosa celotnega združenega dela do zagotovljenih možnosti za uresničevanje zasnove celodnevne šole.

EMIL ROJC

Skupna izhodišča

Podpisan dogovor o skupnih osnovah vzgoje in izobraževanja

Predstavniki skupščin socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin so 6. marca 1981 podpisali v Beogradu dogovor o skupnih osnovah vzgojno-izobraževalnega sistema, v vezni konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

S tem se je končala večletna dejavnost pri pripravljanju stališč, usklajevanju predlogov in opredeljevanju vsebine tega dogovora.

Dogovor vsebuje skupne rešitve za temeljna vprašanja vzgojno-izobraževalnega sistema, od katerih sta odvisna enotnost sistema in njegovo nemoteno delovanje v vsej Jugoslaviji. Dogovor temelji na idejnih postavkah, ki so podane v resoluciji desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in drugih dokumentih, v njem so opredeljena skupna načela, vloga in naloge vzgoje in izobraževanja, zgradba sistema ter ravni in vrste izobraževanja.

Kot izhodišče je poudarjeno, da se družbena vloga, cilj in na-

učenci in študenti lahko brez težav nadaljevali šolanje v drugi republiki ali pokrajini. Če bodo kje nastale težave zaradi razlik v programih, bodo šole pomagale učencem, da bodo te razlike premagali.

Dogovor predvideva obveznost republik in pokrajin, da bodo v prihodnjem obdobju usklajevale predmetnike in učne načrte za predšolsko, osnovno in usmerjeno izobraževanje in vzgojo, pripravljale in izdajale učbenike in priročnike ter skupaj izboljševale sistem ocenjevanja in napredovanja učencev in študentov, sistem izobraževanja učiteljev in druga področja strokovnega dela.

Dogovor ne opredeljuje skupnih rešitev za posamezna sistem-ska vprašanja, ne opredeljuje jih določno, temveč samo nakazuje smeri sodelovanja odgovornih organov in organizacij, da bi opredelili skupna stališča v skupnem oblikovanju politike vzgoje in izobraževanja ter ustreznega vzgojno-izobraževalnega sistema. Še veliko si

(Foto: Milosav Popović)

loge vzgoje in izobraževanja uredničujejo kot sestavine celotnega sistema združenega dela, kot skrb za njegove potrebe in vsestranski razvoj osebnosti. To opredeljuje obveznost vseh vzgojno-izobraževalnih dejavnikov, ki morajo prispevati k sistematični marksističnoidejni usmeritvi mladine in odraslih, k razvoju sposobnosti, spodbujanju ustvarjalnosti in k mnogim drugim skupnim ciljem.

Vzgojno-izobraževalni sistem sestavljajo: predšolska vzgoja in izobraževanje, osnovno osemletno vzgojanje in izobraževanje ter usmerjeno izobraževanje in vzgojo. Usmerjeno izobraževanje se uresničuje po programih za pridobivanje strokovne usposobljenosti, za izpopolnjevanje in nadaljnje izobraževanje. V dogovoru ni podrobneje obdelana zgradba izobraževalnega sistema, usmerjenega izobraževanja in njegovih delov. Poudarjene pa so obveznosti udeležencev dogovorov, da v nadaljnji graditvi izobraževalnega sistema ustvarjajo možnosti za njegovo marksistično zasnovanost in socialistično samoupravno usmerjenost, stopnjevanost in programsko povezanost razvojnih stopenj, za tako izobraževanje, ki omogoča vključevanje v delo in nadaljnje izobraževanje. Posebno pomembno je, da bodo

bomo morali prizadevati, da bomo našli skupne rešitve, potrebnih bo veliko skupnih akcij strokovnih organov in konkretnih dogovorov za usklajevanje sistemskih vprašanj. Pričakovati je treba, da bodo dosežki tega dela bolj določni in da se bodo njihovi učinki čimprej uveljavili v praksi.

Dogovor socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin o skupnih temeljih vzgojno-izobraževalnega sistema so podpisali tile delegati: Esad Horozić, predsednik republiškega komiteja za izobraževanje, znanost in kulturo Bosne in Hercegovine, dr. Božena Ivanović, republiška sekretarka za izobraževanje, znanost in kulturo Črne gore, Ema Derosi-Bilajac, podpredsednica skupščine SR Hrvaške, Antolij Damjanovski, republiški sekretar za znanost in izobraževanje Makedonije, Majda Poljanšek, predsednica republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo SR Slovenije, Olga Nikolić, podpredsednica skupščine srbskih občin, dr. Imer Jaka, pokrajinski sekretar za izobraževanje, znanost in kulturo Kosova in Kornel Troča, predsednik družbeno-političnega zbora vojvodinske skupščine.

DJOKICA PETKOVIĆ

Poskrbeti za vsako šolo in vsakega učitelja

Svet za vzgojo in izobraževanje o organizaciji srednjega izobraževanja

Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije je letošnjega 2. marca obravnaval samoupravno organiziranost organizacij za usmerjeno izobraževanje in spremembe, ki jih zahtevata zakon o usmerjenem izobraževanju in uvajanje novih vzgojno-izobraževalnih programov srednjega usmerjenega izobraževanja. Čeprav bo novo postopno preraščalo prejšnje, bo reorganizacija prinesla kmalu večje spremembe v srednje izobraževanje, kjer se uklinjajo gimnazije in nastajajo iz njih strokovne šole različnih usmeritev. Te spremembe povzročajo negotovost tudi pri učiteljih, saj posega reforma v ustaljeni ritem njihovega dela, v posameznih primerih pa jih postavlja celo pred vprašanje: kako v prihodnje.

Z novo samoupravno organiziranostjo moramo oblikovati take organizacije za usmerjeno izobraževanje, ki bodo izvajale programe posameznih ali sorodnih usmeritev in omogočale učencem ter študentom znotraj njih izbiro različnih smeri in napredovanje v zahtevnejše programe. To pomeni, da ne bomo imeli vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki bi izvajale samo skupno vzgojno-izobraževalno osnovo niti organizacij, ki bi združevale zelo raznorodne programe. Po sprejetih strokovnih merilih naj bi take organizacije v srednjem izobraževanju ne imele manj kot 500 učencev, pa tudi ne kaj dosti čez 1000. V prvem primeru bi namreč težko zagotovili gospodarno izrabo kadrovskih in didaktičnih zmogljivosti, na velikih šolah pa notranjo enotnost, ki jo zahtevajo medčloveški odnosi pri izobraževanju in vzgoji.

Da bi dosegli čim boljše povezanost med uporabniki in izvajalci izobraževanja in uveljavili neposredno svobodno menjavo dela, bomo skušali marsikdaj povezati šolo z gospodarsko organizacijo ali drugo organizacijo združenega dela z različnimi oblikami samoupravnega združevanja dela. V nekaterih primerih bodo šole postale temeljne organizacije v sestavi delovnih organizacij in gospodarstva ali družbenih služb, včasih pa delovne organizacije sestavljenih organizacij združenega dela.

Reorganizacija v nobenem primeru ne pomeni prekinitev dosedanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti, saj bodo šole morale hkrati z uvajanjem novih programov pripeljati dosedanje učence do konca študija.

Kako bomo poimenovali organizacije za usmerjeno izobraževanje

Zakon o usmerjenem izobraževanju predvideva srednje, višje in visoke šole, delavske univerze, izobraževalne centre in domove za učence. Vsaka vrsta teh organizacij ima z zakonom določeno področje dela, določeno pa ima tudi pogoje, ki jih mora izpolnjevati za izvajanje programov. Da bi ne bilo nespornostim, naj bi vsaka organizacija s samim imenom pojasnjevala usmeritev in vrsto, kateri pripada. Tako bomo imeli srednjo zdravstveno šolo ali srednjo šolo zdravstvene usmeritve, srednjo pedagoško šolo ali srednjo šolo pedagoške usmeritve, srednjo šolo agroživilske ali tehniške usmeritve (če bo združevala več sorodnih smeri). Naziv šolski center bo primeren, kadar bomo združili v delovno organizacijo več raznovrstnih TOZD (različne šole, dom za učence itd.). Srednje šole, ki nosijo naziv »izobraževalni center«, se bodo morale od njega posloviti, saj s tem imenom označujemo izobraževalna središča v OZD. Tudi naziv »center usmerjenega izobraževanja« ni dober, ker je presplošen.

Podobno kot srednje šole bomo imenovali tudi višje in visoke šole, ki naj bi imele v svojem imenu nakazano raven in usmeritev ali stroko. Obdržali bomo torej pedagoški akademiji, višje in visoke šole različnih

usmeritev, pa tudi fakultete in akademije za posamezna področja umetnosti, saj so ti nazivi udomačeni in ne povzročajo nesporazumov.

Združevanje izobraževalnih organizacij

Po zakonu o usmerjenem izobraževanju morajo vzgojno-izobraževalne organizacije prilagoditi samoupravne akte novim določilom do začetka maja. V številnih primerih pa do takrat še ne bodo izvedene spremembe, ki izvirajo iz nove šolske mreže in združevanja programov, pa se bo preoblikovanje samoupravnih aktov podaljšalo. Kadar se bodo združevale doslej samostojne izobraževalne organizacije, bodo mogoče različne oblike. Delovna organizacija, ki nima v svoji sestavi temeljnih organizacij, se bo lahko vključila v drugo enovito delovno organizacijo in s tem prenehala obstajati. Tak postopek zahteva poprejšno obravnavo na zboru delavcev obeh delovnih organizacij in na koncu referendum. Če referendum ne uspe, je treba iskati nove možnosti ali pa referendum ponoviti (po šestih mesecih); kadar taka delovna organizacija ne izpolnjuje pogojev za nadaljnji obstoj, se lahko tudi ukine, s tem pa po določenem roku preneha delavcem tudi delovno razmerje.

Druga možnost je, da se obe delovni organizaciji združita v novo delovno organizacijo in prenehata obstajati ločeno. Tak sklep morajo sprejeti delavci v vsaki delovni organizaciji posebej, potrdijo pa ga z referendumom. Nato sledi postopek konstituiranja nove delovne organizacije (sprejem novega samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev v delovno organizacijo, izvolitev samoupravnih organov, sprejem statuta itd.).

Tretja možnost je vključitev enovite delovne organizacije kot temeljne organizacije združenega dela v drugo organizacijo, ki že ima organizirane TOZD. Tudi taka združitev zahteva podoben samoupravni postopek

kot prejšnje (obravnavo na zborih, nato referendum, konstituiranje nove TOZD itd.).

Za vse te spremembe je potrebno soglasje ustanovitelja in posebne izobraževalne skupnosti. Zaradi zapletenosti navedenih postopkov bodo vzgojno-izobraževalne organizacije dobile pravno pomoč in nasvet na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, ki bo imel v ta namen posebno svetovalno skupino.

Delavcem zagotoviti ekonomsko in socialno varnost

Pri združevanju delovnih organizacij in spreminjanju pro-

objavo ali razpis druge delovne organizacije — ustrezno delo mora biti resnično zagotovljeno.

Tudi glede razporeditve delavca na delo v drug kraj je zakon na delavčevi strani. Taka razporeditev je mogoča samo tedaj, če delavec v to privoli in če se s tem bistveno ne poslabšajo njegove osebne in družinske razmere.

Taka je pravna razlaga ukrepov in možnosti, ki bodo na voljo ob reorganizaciji srednjega izobraževanja. Razprava na Svetu za vzgojo in izobraževanje je poudarila potrebo po življenjski obravnavi vsakega posameznega primera, vsake šole in vsakega delavca. Iskati je treba vedno najboljšo možno rešitev, v skupnem dogovoru in z obojestranskim sodelovanjem. V ta namen se morajo šole povezovati med seboj in poiskati, če je treba, nove možnosti, ki jih ponuja zakon o združenem delu. Tako bomo uspešno rešili posamezne težave — na splošno pa vemo, da manjka učiteljev in da se jim še ni treba bati brezposelnosti.

Ker je problematika, ki jo obravnavamo v tem članku: izredno pomembna za prosvetne delavce v srednjih šolah, objavljamo v današnji številki Prosvetnega delavca celotno gradivo (na str. 5). V kratkem naj bi o tem razpravljali tudi po območjih ter pretehtali, kako bodo v posameznem kraju pripravili vse potrebno za novo samoupravno organiziranost usmerjenega izobraževanja in kako bodo rešili morebitna odprta vprašanja. Po teh posvetih bo ponovna razprava na Svetu za vzgojo in izobraževanje.

Svet je v nadaljevanju seje dopolnil akcijski načrt priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja in svoj delovni načrt za letošnje leto, kritično pa je ocenil predlog družbenega načrta SR Slovenije za obdobje 1981—85. V njem niso dosledno upoštevane sprejete družbene stališča o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja, niti ni zagotovljena možnost za uresničevanje prednostnih nalog na področju celodnevne osnovne šole in usmerjenega izobraževanja. Upravičena je bojazen, da bodo prosvetni delavci med zahtevami in možnostmi preveč utesnjeni ter da bo njihova življenjska raven prizadeta. Zato bo treba v Skupščini SR Slovenije predložiti nekatere spreminjavalne predloge, ko bo obravnavala družbeni načrt. Svet za vzgojo in izobraževanje pa bo podrobneje obravnaval sedanji položaj in življenjsko raven delavcev vzgoje in izobraževanja, takoj ko bo sindikat pripravil potrebne podatke.

J. V.

Psihodinamika in izobraževanje odraslih

V okviru svojega programa za leto 1981 pripravlja Zveza andragoških društev Jugoslavije, ki ima v tem mandatnem obdobju sedež v naši republiki, dvodnevni seminar o temi: Vzgoja in izobraževanje odraslih z vidika psihodinamike odnosov. Seminar bo v Ljubljani, v prostorih Mednarodnega centra za upravljanje podjetij v družbeni lastnini, 22. in 23. aprila tl.

Osrednje predavanje na seminarju bo imel primarij dr. Pavao Brajša, naš znani strokovnjak za področje psihodinamike odnosov, v delu seminarja pa bodo sodelovali tudi vidni andragoški strokovnjaki iz Ljubljane in drugih republiških središč — dr. Gojko Babić, dr. Ana Krajnc, dr. Branko Rakić, dr. Borivoj Samolovčev, dr. Dušan Savičević in dr. Mladen Zvonarević.

Teorija psihodinamike odnosov, ki obravnava človeka kot osebnost, ki se oblikuje vse življenje v socialnih skupinah, vsebuje mnogo spoznavanja, ki so pomembna tudi za vzgojo in izobraževanje odraslih. Psihodinamski procesi so temelj tudi marksistično zasnovane vzgoje. Zato bo seminar dobrodošel andragoškim in drugim družbenim delavcem, ki se ukvarjajo s svetovanjem, vzgojno-izobraževalnim kulturnim in socialnim delom z odraslimi.

Podrobne informacije o seminarju daje Zveza andragoških društev Jugoslavije, Ljubljana, Riharjeva 38, telefon (061) 265-463.

NAŠA ANKETA

Kakšno osnovno šolo si želimo?

V pripravi na reformo osnovne šole dozorevajo novi predmetnik in učni načrti ter smernice za delo osnovne šole. Zdaj je čas, da združimo odbrano izkušnje in zamisli ter jih upoštevamo v programskih temeljih nove osnovne šole.

V uredništvu smo se zato odločili, da povabimo k oblikovanju nove podobe osnovne šole vse prosvetne in druge družbene delavce, ki se zavzemajo za njen napredek in s svojimi predlogi lahko prispevajo k izpopolnjevanju njene zasnove.

Kakšno osnovno šolo si želimo? Katerih dosedanjih spoznanj in izkušenj ne smemo prezreti, kaj pa moramo spremeniti? Katere prvne celodnevne osnovne šole morajo postati sestavni del programa življenja in dela vsake osnovne šole? Kako čim bolj smotno uskladiti vsebino, učne oblike in metode ter odnose v vzgojno-izobraževalnem procesu s temeljnim smotom — vsestranskim razvojem otrokove osebnosti? Kako osnovno šolo bolje povezati z okoljem, s starši, z združenim delom, z vzgojno-varstvenimi organizacijami in organizacijami za usmerjeno izobraževanje? Kako dejavno vključiti v reformo že zdaj tudi učitelje, ki bodo glavni nosilci notranje preobrazbe sedanje osnovne šole?

Ta in druga vprašanja vabijo k razmišljanju in pisanju. Prispevke, ki nam jih boste poslali, bomo objavljali v nekaj zaporednih številkah našega glasila. Kot pri podobnih anketah prosimo, da strnete svoje misli v prispevke, ki ne bodo daljši od treh strani.

Med prvimi odgovori, ki so prišli v uredništvo na našo pobudo, je prispevek dr. Emila Rojca, ki ga objavljamo za uvodnik, in prispevek mag. Martina Kramarja s Pedagoške akademije v Mariboru.

Reforma ima veliko razsežnosti

Novost sodobne nove šole je drugače zasnovan predmetnik, ki vsebuje po novem vzgojno-izobraževalna področja in v teh predmetih kot ožje vsebinske celote. Mislim, da bo to pripomoglo, da bodo vzgojno-izobraževalne vsebine bolj povezane in tako bolj učinkovite. Zavedati pa se moramo, da samo drugačna razporeditev vsebine še ne zagotavlja boljših dosežkov. Še marsikaj bo treba storiti, da bomo dosegli novo kakovost. Drugače zasnovan predmetnik samo nakazuje smer spreminjanja. Gotovo pa je, da bo treba nekatere zadeve organizirati in opraviti drugače, ne pa po ustaljenih organizacijskih vzorcih. Tako novost — kar zadeva organizacijo in izvedbo — so npr. tečajne oblike dela pri izvajanju nekaterih sestavin vzgojno-izobraževalnega programa. Pomembno je, da je obvezni (zagotovljeni) program celota, saj zavljema redni, dopolnilni in dodatni pouk, interesne in druge dejavnosti.

V vsako šolo več prvin celodnevne osnovne šole

Škoda je, da šola s celodnevno organiziranim vzgojno-izobraževalnim delom ni bolj v ospredju. Vsebinska zasnova osnovne šole vsebuje že precej prvin šole z organiziranim celodnevno vzgojno-izobraževalnim delom. Prav je, da razvijemo te prvine že v poldnevni šoli, zlasti zato, ker so materialne možnosti za to, da bi se število celodnevni šol naglo povečevalo, razmeroma skromne, zahteve po posodabljanju in izboljševanju vzgojno-izobraževalnega dela osnovne (in drugih) šole pa so zakonita posledica znanstvenotekničnega in posebej še našega družbenega razvoja. Iz teh razlogov bi morali celodnevno šolo hitreje razvijati.

Po drugi strani pa je zopet boljše, če že poldnevna šola razvija čimveč prvin celodnevne šole, saj pomeni prehod v novo organizacijsko obliko hkrati tudi novo kakovost.

Prizadevati si moramo doseči tak vzgojno-izobraževalni proces, ki bo kar najbolj pripomogel k vsestranskemu razvoju učenceve osebnosti. Poleg pouka, ki je najdoločnejše opredeljena sestavina dela v šoli, moramo enakovredno razviti tudi druge oblike in vsebine dela osnovne šole. S tem bomo bogatili in izenačevali razvojne možnosti vseh učencev. Mislim predvsem na to, da mora osnovna šola z razvijanjem novih oblik in področij dela bolj spodbujati in razvijati zanimanje vseh učencev, nakazovati razvojne možnosti otrok, pomagati pri organizaciji dela, tj. pri

pripravi, izvajanju in vrednotenju dela. Pri tem mora biti v ospredju razvoj učenceve osebnosti — vsakega učenca in vseh učencev. Dejavnosti osnovne šole moramo torej usmeriti tako, da bo ta cilj tudi dosežen. Zdaj se prepogosto dogaja, da razvijamo veliko dejavnosti zaradi različnih tekmovalnih, to pa povzroči, da je vzgojna (razvojno spodbujajoča) funkcija dejavnosti zapostavljena.

Učenci morajo samoupravno zaživeti

Pri prizadevanjih za preobrazbo osnovne šole moramo zavzeti in pospešeno razvijati nov pedagoški položaj učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu. Razvijanju samoupravljanja učencev namenimo že dolgo časa precejšnjo pozornost, res pa je, da zgolj na formalno organizacijski ravni: iščemo predvsem nova področja demokratičnega odločanja učencev in različne organizacijske vzorce, ki jih pogosto prenašamo z drugih področij življenja in dela družbe v šolo. Pri tem pa ostajata življenje in delo učencev v šoli nekako v ozadju. Organizacijski vidik samoupravljanja učencev je vsekakor pomemben in je tudi pogoj za učinkovito samoupravno življenje. Ne smemo pa ostati samo pri tem. Učenci morajo v resnici zaživeti samoupravno v svojem vsakdanjem položaju, skladno z razvojnimi in objektivnimi možnostmi. Uresničevanje tega je gotovo ena osrednjih nalog v nadaljnjem razvoju osnovne šole. Učence moramo vključevati v vse stopnje vzgojno-izobraževalnega procesa, jih za to pripravljati in motivirati. V tej zvezi je treba spremenjati predvsem odnos do učencev. Te odnose moramo pojmovati dovolj široko, ne samo kot odnos med učenci in učitelji, ampak tudi odnos med vsebino dela in učenci, odnos do okoliščin, v katerih opravljamo vzgojno-izobraževalno delo, odnos delovnih dosežkov ipd. Kljub temu da so razne organizacijske oblike samoupravnega delovanja učencev precej razvite, je treba navedena vprašanja reševati hitreje in bolj poglobljeno. Gre za to, da učenec zaživi kot subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa, da bo tako bolje in na višji kakovostni ravni dosegel postavljene vzgojne smote.

Prizadevati si moramo, da bo vzgojno-izobraževalna vsebina sredstvo za razvijanje umskih in drugih sposobnosti ter lastnosti učencev, da bomo učence bolj pripravljali za samostojno iskanje in uporabo virov znanja in samostojno metodološko pot do novih spoznanj. Poleg tega, da

jim podajamo novo znanje, moramo razvijati predvsem metode uspešnega učenja in pridobivanja znanja. Učence je treba začeti drugače obravnavati, uporabljati predvsem metode spodbujanja in prepričevanja, razvijati njihovo notranjo motivacijo. Sodelujejo naj pri marksistični razčlenbi družbenih pa tudi šolskih razmer, tj. vzgojnega procesa, svojega položaja v tem procesu in širših družbenih okoliščin.

Učiteljem bo treba vsestransko pomagati

Zavedati se moramo, da bo preobrazba osnovne šole zelo zahtevna, ker gre v bistvu za uresničevanje zahtevnih kakovostnih premikov; zato bo treba učiteljem, ki so nosilci tega procesa, vsestransko pomagati. S preobrazbo osnovne šole postaja tudi učiteljeva vloga zahtevnejša. To moramo upoštevati pri zdajšnjem in vsakem nadaljnjem obremenjevanju učiteljev. Ni prav, da učiteljem nenehno po-

večujemo časovni obseg dela, pri tem pa ne pomislimo dovolj na to, da postaja učiteljeva vloga čedalje zahtevnejša.

Učiteljevo delo je zdaj vse preveč ocenjeno samo po urah in celo minutah, zato se učitelj ne more poglobljati v stroko, če pa se že, mu tega ne priznamo. Sprejeti moramo tudi resnico, da je doseganje nove kakovosti odvisno tudi od materialnih možnosti. Tudi glede tega moramo v naši miselnosti marsikaj spremeniti, zlasti ko gre za merila, po katerih priznavamo in nagrajujemo učiteljevo delo.

Preobrazbo osnovne šole bomo morali dosledno uresničevati in sproti spremljati in proučevati. Učitelje bi morali z raznimi oblikami svetovanja in izobraževanja tudi usposobljati, da bodo zmogli uresničevati vse te spremembe. Strokovno in znanstveno bi morali uvajati novosti, jih spremljati in razčlenjevati. Mislim, da bo preobrazba osnovne šole posegla tudi v proces izobraževanja učiteljev za sam začetek dela.

mag. MARTIN KRAMAR

Nova šola se uveljavlja

Razvoj celodnevne osnovne šole na Gorenjskem

Iz spremljanja dela in življenja celodnevne osnovne šole na Gorenjskem od februarja 1975 do danes ugotavljamo, da smo dosegli precejšnje uspehe. Prva na Gorenjskem je prešla na celodnevno življenje in delo osnovna šola Josip Broz Tito v Predosljah s 416 učenci (2,06 % v regiji). Zdaj ima celodnevno obliko življenja in dela že 12 osnovnih šol s 153 oddelki in 3933 učenci; to pomeni, da je v celodnevni osnovni šoli 17,54 odstotka vseh osnovnošolcev na Gorenjskem, v republiki pa 25,092 učencev, to je 11,28 odstotka.

Po razvoju celodnevne osnovne šole prednjači jeseniška občina, ki ima v celodnevni šoli 1879 učencev ali 57,87 odstotka v občini. Hitreje uveljavljanje celodnevne osnovne šole v posameznih občinah ovirajo dvozmenski pouk, pomanjkanje ustreznega prostora pa tudi neustrezno usposobljeni učitelji v osnovni šoli in v oddelkih podaljšane bivanja in pomanjkanje denarja za tovrstno delo.

Življenje in delo celodnevne osnovne šole se organizacijsko in pedagoško uveljavlja in kaže svoje prednosti v primerjavi s poldnevno organizacijo šolskega dela. Tudi šole same ugotavljajo, da postaja zasnova vzgojno-izobraževalnega dela v celodnevni osnovni šoli iz leta v leto jasnejša. To se kaže v oblikah in metodah dela, ki jih v zvezi s celodnevno osnovno šolo opredeljuje pedagoška teorija takole: usmerjanje učencev k samostojnemu učenju in njegova učinkovitost, kontinuiranost in kakovost interesnih dejavnosti, individualizacija dela z učenci v novih razmerah, načrtovanje vzgojnih dejavnosti itd.

Prednosti, ki jih imata organizacija in vsebina COŠ, ugodno vplivajo na celotni razvoj osebnosti učencev, med drugim tudi na njihovo izobraženost, razgledanost, vedoželjnost, znanje in učni uspeh.

Vidni so tudi uspehi na vzgojnem področju. Učenci postajajo bolj sproščeni, izboljšujejo se higienske navade in odnos do hrane, medsebojni odnosi, skupno delo jih združuje v homogen kolektiv, počasi se izboljšujejo tudi učne in delovne navade. Celodnevna osnovna šola daje tudi veliko možnosti za samoupravno delovanje učencev.

Ob spremljanju prehajanja poldnevni šol v celodnevno osnovno šolo je treba upoštevati, da nikjer v Sloveniji niso prešli na celodnevno šolo tako hitro in

našli toliko razumevanja in pomoči družbene skupnosti kot prav na Jesenicah. Sestava osnovnega šolstva je tu že taka, da je večina šol celodnevni, zato tudi ne presenečajo ugotovitve, da se smotri, oblike, vsebina in metode vzgojno-izobraževalnega dela z učenci v celodnevni šolah vse bolj uveljavljajo tudi v šolah s poldnevnim poukom (samostojno učenje v podaljšanem bivanju, uveljavljanje interesnih dejavnosti, razvijanje učnega procesa ob večji individualizaciji in razvijanju mišljenja). Upravičeno lahko rečemo, da je celodnevno šolanje vsebinsko hitro zaživel prav zaradi tega, ker je bilo jeseniško osnovno šolstvo nanj organizacijsko in tudi pedagoško pripravljeno.

Tudi celodnevni osnovni šoli v radovljški občini delujeta, kljub nekaterim pomanjkljivostim, uspešno, saj sta našli svojo potrditev med krajani in starši. Zlasti starši v Bohinju spreminjajo svoje poglede na celodnevno osnovno šolo: spoznavajo, da jim nova šola, v kateri ostajajo otroci dalj časa, otrok ne odteguje in ne ločuje od dela in zemlje, saj jim prav s kmetijsko vzgojo in z delom ohranja in razvija delovne navade.

Uspehi in težave

Uspešnost celodnevne osnovne šole se kaže v naslednjem:

- staršem ni več treba neposredno pomagati otrokom pri učenju;
- vsi učenci imajo enake možnosti za učenje;
- učenci opravijo vse dolžnosti v šoli;
- učenci imajo redno in urejeno prehrano;
- bolj kot doslej lahko uresničujejo svoje interese;
- pri načrtovanju dnevnega in tedenskega prostega časa se uveljavlja sporazumevanje med učenci in učitelji po delegatskem sistemu;
- pri načrtovanju življenja in dela se vse bolj uveljavlja svoboda in demokratičnost;
- učitelji globlje spoznavajo otroka in se tako lažje prilagajajo njegovim zmognostim in sposobnostim.

Ob delu in življenju v celodnevni osnovni šoli pa se pojavljajo tudi nekateri problemi:

— Zaradi prostorske stiske, pomanjkanja didaktičnih sredstev ter včasih prekomerne zaposlenosti se vsi učitelji ne morejo pripravljati na vzgojno-izobraževalno delo v šoli.

Tadej Božić: Garaže, Osnovna šola Heroj Tone Tomšič, Ljubljana

— Med šolskim letom pride v redni delovni program veliko nenačrtovanega dela, za katero jih obvezujejo krajevna skupnost, društva in družbenopolitične organizacije. Teh nalog se šole ne branijo, želijo le, da bi bile pravočasno predvidene.

— Učitelji si želijo dodatnega in bolj poglobljenega strokovnega izpopolnjevanja, zlasti kar zadeva organizacijo, vsebino in oblike dela interesnih dejavnosti ter oblik, vsebin in metod dela pri samostojnem učenju, ki je posebno na predmetni stopnji pouka precej nedognano.

Pri spremljanju življenja in dela celodnevne osnovne šole je še precej nerešenih vprašanj, kot na primer:

— Celodnevna osnovna šola zahteva tesno povezanost z okoljem, ki mora sprejemati del obveznosti pri vzgoji mladine. Zato je bistvena sestavina življenja in dela v celodnevni osnovni šoli prosti čas, ki naj odkriva in razvija interese, sprošča in rekreira učence jim daje temeljno družbeno-ekonomsko znanje, jih uvaja v proizvodno delo in s tem usmerja v poklicne odločitve ter jih usposablja za zdravo in kulturno preživljanje prostega časa. Pri tem pa nastajajo težave, ker šole nimajo za vodenje interesnih dejavnosti dovolj primerno usposobljenih mentorjev. Manj uspešno je vključevanje staršev, organizacij zruženega dela, društev in zunanjih organizacij pri vzgojnem delu šole. Tako so lani sodelovali pri športnih dejavnostih povečini zunanji člani. Če hočemo šolo podružbljati, mora prerasti iz tradicionalnih okvirov v družbeno središče in središče krajevne skupnosti. To pomeni njeno odpiranje navzven, sprejemanje pobud okolja, večji vpliv na spremembo življenja v šoli in zunaj nje, zahteva pa tudi večjo zavzetost staršev, občanov in družbenopolitičnih organizacij. Zato bi morali življenje in delo v celodnevni osnovni šoli načrtovati v sodelovanju z vsemi dejavniki okolja, delovni načrt šole pa mora postati javni dokument krajevne skupnosti.

— Republiški podatki kažejo, da sta potrebna po dva pedagoška delavca na oddelke (z vodstvenimi in strokovnimi delavci vred). Na naših celodnevni osnovnih šolah so učitelji zelo različno obremenjeni, zato bi morali imeti na oddelke 1,9 do 2 pedagoška delavca, če hočemo, da bo tudi vzgojno delo nemoteno potekalo. Vsebinska in organizacijska sestava celodnevne osnovne šole pa zahteva tudi

usposobljene učitelje. Zaživeti bodo morali aktivni in hospitacije v celodnevni osnovni šoli, da bi se pokazalo, kaj je v celodnevni šoli dobrega, z izkušnjami pa naj bi se seznanili vsi učitelji. Tako bi tudi lažje odpravljali pomanjkljivosti in napake.

Kako se bo razvijala celodnevna osnovna šola v srednjeročnem obdobju

V občini Kranj je pripravljena analiza o razvojnih možnostih osnovnih šol do leta 1990 za prehod na celodnevno šolo, ki kaže, da so za zdaj možnosti zelo omejene. V šolskem letu 1980—81 je začela s celodnevno obliko življenja in dela nova šola na Planini v Kranju (tretja v občini). Zaradi posebnosti terena na Planini se zavzemamo, da bi čimprej prešla na to obliko dela tudi osnovna šola Stane Žagar in tako omogočila enake možnosti vzgoje in izobraževanja v krajevni skupnosti Planina. V prihodnosti predvidevamo razširitev ali gradnjo podružnične šole na Korkri in šole v okolišju Olševke-Visoko. Na novo grajena poslopja naj bi ustrezala zahtevam celodnevne osnovne šole.

V občini Jesenice si prizadevajo za nadaljnje uvajanje še drugih poldnevni šol v celodnevno osnovno šolo (Osnovna šola Mojstrana, Prežihov Voranc še višji razredi in osnovna šola Karavanških kurirjev NOB).

V občini Trzin naj bi prešli na celodnevno življenje in delo učenci 5. do 8. razreda osnovne šole v Križah.

V radovljški občini pa je za zdaj premalo prostora, da bi v krajšem obdobju prešle na celodnevno delo še druge šole.

V občini Skofja Loka bo imela v letih 1981—1985 na področju družbenih dejavnosti celodnevna osnovna šola prednost. Sprejeli so program za gradnjo in obnovo osnovnih šol s samopripravo ter v tem predvideli do leta 1985 36 oddelkov celodnevne osnovne šole z 885 učenci ali 17 odstotki.

Po navedenih predvidevanjih bo leta 1985 vključenih v celodnevno osnovno šolo na Gorenjskem približno 30 odstotkov vseh otrok.

Zaradi omejenih možnosti hitrejšega razvoja celodnevne osnovne šole na Gorenjskem bo treba še nadalje organizirati tudi prehodne oblike celodnevne dejavnosti.

LOJZE MALOVRH

samoupravni

Konec letošnjega aprila bo potekel enoletni rok, ko bodo morale »Izobraževalne in druge organizacije, ki izvajajo programe za pridobitev izobrazbe, programe za izpopolnjevanje ter programe za usposabljanje in domovi za učence in domovi za študente.....« (231. člen) uskladiti svoje samoupravne splošne akte z določili zakona o usmerjenem izobraževanju (Ur. l. SRS, št. 11-718/80).

Pred vzgojno-izobraževalnimi organizacijami usmerjenega izobraževanja so v teh zadnjih dveh mesecih obsežne, zahtevne in odgovorne naloge. Naloge niso zahtevne in odgovorne zato, ker terjajo veliko dela, temveč zato, ker bo od tega, kar bomo zapisali v naše samoupravne splošne akte, odvisno kako se bomo organizirali kot organizacija združenega dela; kakó se bomo pripravili za uresničevanje delovnih nalog, kako bomo uredili odnose med učitelji in udeleženci izobraževanja, odnose med vzgojno-izobraževalnimi organizacijami in organizacijami združenega dela. Skratka: od tega bo odvisno, kako bomo živeli in delali in kakšne rezultate bomo dosegli.

Največ sprememb bodo doživeli statuti vzgojno-izobraževalnih organizacij, čeprav s tem ni rečeno, da pravilniki, samoupravni sporazumi, delovni načrti itd. tudi ne bodo spremenjeni. Spremembe na področju usmerjenega izobraževanja bodo precejšnje, zato ker bodo morale vzgojno-izobraževalne organizacije prenehati določila, ki so jih ob stari zakonodaji urejali republiški izvršni predpisi, opredeliti same v svojih samoupravnih aktih.

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije se zaveda zahtevnosti in odgovornosti nalog, pa tudi težav, ki jih imajo vzgojno-izobraževalne organizacije pri usklajevanju samoupravnih splošnih aktov z novo zakonodajo na področju vzgoje in izobraževanja. Lanskega junija je objavil republiški odbor sindikata v 12. številki Prosvetnega delavca »Priporočila republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti za usklajevanje statinov v vzgojno-izobraževalnih organizacijah«. Na koncu je bilo zapisano, da se nanašajo priporočila predvsem na zakon o osnovni šoli, da »pa bomo v naslednjih mesecih pripravili tudi pregled vsebine, ki jo morajo

obravnavati statuti šol na področju usmerjenega izobraževanja«.

V prvem delu priporočila je nakazana vsebina in struktura statuta po zahtevah zakona o združenem delu, zakon o sistemu družbenega planiranja, zakona o delovnih razmerjih ter zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. Vsebinske je razporejena v štirinajst delov, v štirinajst poglavij statuta. V vsakem delu so navedeni členi iz omenjenih zakonov, katerih vsebino je treba opredeliti v statutu vzgojno-izobraževalne organizacije.

Poglavje »vsebinska in struktura statuta« v priporočilu republiškega odbora je skoraj povsem sprejemljivo tudi za vzgojno-izobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja.

Vsebinsko posameznih določil zakona o usmerjenem izobraževanju bodo morale vzgojno-izobraževalne organizacije usmerjenega izobraževanja opredeliti v svojih statutih, pravilnikih, samoupravnih sporazumih, delovnih programih, pogodbah. Navajamo pregled vsebine zakona o usmerjenem izobraževanju in aktov, kjer naj bi vzgojno-izobraževalne organizacije te vsebine obravnavale:

84. člen — Razporeditev izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela za udeležence z dela

85. člen — Letni delovni načrt
159. — 160. člen — Pravice in dolžnosti udeležencev izobraževanja
163. — 170. člen — Vpis

Prejšnjo vsebino zakona o usmerjenem izobraževanju, razvrščeno po zaporednih členih, lahko razporedimo v nekaj sklenjenih celot.

Takšne sklenjene celote so:
— dejavnost vzgojno-izobraževalnih organizacij in smotri usmerjenega izobraževanja
— organiziranje vzgojno-izobraževalnih organizacij
— samoupravna organiziranost

— vpis udeležencev in usmerjanje
— udeleženci izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja
— preverjanje znanja in napredovanja

učencev in študentov

171. — 198. člen — Delavci v usmerjenem izobraževanju
199. — 208. člen — Pripravištvu, strokovni izpit, izpopolnjevanje
220. — 231. člen — Prehodne določbe

— individualni oziroma kolektivni poslovodni organ
— strokovni organi vzgojno-izobraževalnih organizacij
— delavci v usmerjenem izobraževanju
— analiza učinkovitosti dela
— prehodne določbe.

Večino navedenih vsebin bi lahko vključili v poglavja, ki so bila navedena pod naslovom »vsebinska in struktura statuta«.

Nakazana vsebina ter predlagana struktura predstavlja primerno osnovo, na kateri bodo vzgojno-izobraževalne organizacije oblikovale svoje statute.

Statutarne komisije oziroma ustrezne delovne skupine v vzgojno-izobraževalnih organi-

zacijah, ki usklajujejo svoje statute z novo zakonodajo, je treba opozoriti še na naslednje:

— Svet za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL je sprejel priporočila o samoupravnih organiziranosti vzgojno-izobraževalnih organizacij.

— Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo pripravljajo posebno izdajo zakona o usmerjenem izobraževanju s komentarjem in

— Center za samoupravno normativno dejavnost pri DDU Univerzum je za organizacije usmerjenega izobraževanja izdal podatke k 63. številki zbirke Priročniki, Samoupravni splošni akti za izobraževalne organizacije.

Tako zakon s komentarjem kot dodatek za vzorec statuta sta koristna pripomočka delovnim skupinam, gotovo pa ne vzorec za prepisovanje v samoupravne akte vzgojno-izobraževalnih organizacij. Tisto, kar daje posamezni vzgojno-izobraževalni

organizaciji njeno specifičnost, tisto kar je nemalokrat posebno pomembno za življenje in delo vsake vzgojno-izobraževalne organizacije, bodo morale pripraviti le-te same.

Republiški odbor sindikata se zaveda, da bodo zaradi raznoterosti usmerjenega izobraževanja nastale pri usklajevanju samoupravnih splošnih aktov vzgojno-izobraževalnih organizacij z novo zakonodajo na področju vzgoje in izobraževanja prenekatere težave, ki jih vzgojno-izobraževalne organizacije, brez ustreznih pravnih služb, same vedno ne bodo sposobne rešiti. Prav iz tega razloga predlagamo, da vzgojno-izobraževalne organizacije tista specifična vprašanja, ki jih same ne znajo rešiti, naslovijo Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, kjer deluje delovna skupina za pravno pomoč pri samoupravnem organiziranju vzgojno-izobraževalnih organizacij srednjega usmerjenega izobraževanja.

Usklajevanje statinov z zakonom o usmerjenem izobraževanju

Pogoji za izvajanje novih programov

Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni za začetek izvajanja novih vzgojno-izobraževalnih programov v srednjem izobraževanju in kako bo potekal postopek verifikacije izobraževalnih organizacij, ki bodo z novim šolskim letom začele izvajati te programe?

Za uvedbo in začetek izvajanja novih vzgojno-izobraževalnih programov določa zakon o usmerjenem izobraževanju povsem enake zahteve kot za ustanovitev in začetek dela nove izobraževalne organizacije. Te zahteve ali pogoji so podrobneje določeni v 125., 126. in 128. členu zakona in jih pred začetkom izvajanja teh programov ugotavlja republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo v posebnem postopku verifikacije, ki se konča z vpisom v razvid izobraževalnih organizacij. Šele z vpisom v ta razvid pridobi izobraževalna organizacija pravico opravljati vzgojno-izobraževalno delo za izvajanje določenega vzgojno-izobraževalnega programa in s tem tudi pravico izdajati diplome in druge javne listine o končanem izobraževanju.

V skladu z načelom postopnosti uvajanja novih vzgojno-izobraževalnih programov — v šolskem letu 1981/1982 se bodo ti programi začeli izvajati le za učence, ki se bodo vpisali v 1.

ustrezno število učiteljev za izvajanje programa, ki izpolnjujejo pogoje v skladu z zakonom.

Ker so posebne izobraževalne skupnosti že sprejele nove vzgojno-izobraževalne programe v srednjem izobraževanju za vse usmeritve izobraževanja in tudi v izobraževalni skupnosti Slovenije uskladile novo mrežo šol za izvajanje teh programov, sta prva pogoja s tem že izpolnjena. Zato bodo morale srednje šole in druge izobraževalne organizacije, ki bodo začele izvajati v šolskem letu 1981/82 nove vzgojno-izobraževalne programe, izpolniti le še tretji pogoj, tj.

zagotoviti ustrezno število ustrezno usposobljenih učiteljev. V skladu z 220. členom zakona in 18. členom pravilnika o postopku verifikacije izobraževalnih organizacij ter o vsebini in načinu vodenja razvida izobraževalnih organizacij (Ur. list SRS, št. 5/81) morajo šole najpozneje 3 mesece pred začetkom izvajanja novih vzgojno-izobraževalnih programov, tj. do konca

maja 1981 predložiti Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dokazila o tem, da so izpolnjeni navedeni minimalni pogoji za začetek izvajanja teh programov.

Vse omenjene šole pa bodo morale najkasneje v dveh letih po pričetku izvajanja teh programov, to je najkasneje do konca šolskega leta 1982/83, predložiti zahtevek za verifikacijo in dokazila da izpolnjujejo vse v 228. členu zakona določene pogoje za vpis v razvid izobraževalnih organizacij.

Izobraževalne organizacije, ki niso izpolnjevale pogojev za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela po dosedanjih predpisih (tj. po zakonu o srednjem šolstvu in po zakonu o poklicnem izobraževanju in sklepanju učnih razmerij), in če so izpolnjeni tako imenovani minimalni pogoji, določeni v 220. členu zakona. Ti pogoji pa so:

— da so sprejeti vzgojno-izobraževalni programi za pridobitev srednje strokovne izobrazbe v posamezni usmeritvi;

— da je usklajena in sprejeta mreža šol in njihove zmogljivosti;

— da ima šola zagotovljeno

Svet vzgojno-izobraževalnega zavoda Lendava,
Svet osnovne šole Drago Lugarič Lendava,
Svet vzgojno-varstvene organizacije Lendava
in zbori delovnih skupnosti TOZD Osnovnih šol
Joško Talanyi-Janez Dobrovnik,
Vinko Megla Odranci,
Prežihov Voranc Bistrica,
Jože Kramar Juš Lendava in
Velika Polana

razpisujejo po določenih statutih TOZD in delovne organizacije dela in naloge:

1.1. ravnatelj delovne organizacije VIZ Lendava in
2. namestnika ravnatelja delovne organizacije VIZ Lendava.
Pogoji:
Kandidata morata izpolnjevati pogoje iz 511. čl. ZZZ in 40. čl. statuta delovne organizacije VIZ Lendava in imeti:
— po zakonu o osnovni šoli predpisano pedagoško izobrazbo najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu in opravljen strokovni izpit,
— ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti;

2.1. ravnatelj TOZD OŠ Drago Lugarič Lendava,
2. ravnatelj TOZD OŠ Jože Kramar Juš Lendava in
3. ravnatelj TOZD OŠ Joško Talanyi-Janez Dobrovnik.
Pogoji:
Kandidati pod 1., 2. in 3. morajo izpolnjevati pogoje iz 511. čl. ZZZ in 137. čl. statuta TOZD in imeti:

— po zakonu o osnovni šoli predpisano pedagoško izobrazbo najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu in opravljen strokovni izpit,
— ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti.

3.1. ravnatelj TOZD OŠ Vinko Megla Odranci,
2. ravnatelj TOZD OŠ Prežihov Voranc Bistrica,
3. ravnatelj TOZD OŠ Velika Polana.
Pogoji:
Kandidati pod 1., 2. in 3. morajo izpolnjevati pogoje iz 511. čl. ZZZ in imeti:

— po zakonu o osnovni šoli predpisano pedagoško izobrazbo najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu in opravljen strokovni izpit,
— ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti.

4.1. ravnatelj TOZD Vzgojno-varstvene organizacije Lendava
2. pomočnika ravnatelja TOZD Vzgojno-varstvene organizacije.
Pogoji:

Kandidata pod 1. in 2. morata poleg pogojev iz 511. čl. ZZZ in 107. čl. statuta TOZD izpolnjevati še naslednje pogoje:

— pogoje za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določenih 38. in 39. čl. zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali izpolnjevati pogoje za opravljanje del učitelja po določenih 96. čl. zakona o osnovni šoli,
— imeti pet let delovnih izkušenj, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok,
— ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti.

Vsi kandidati bodo imenovani za štiri leta. Poleg zgoraj naštetih pogojev morajo izpolnjevati še pogoje iz Družbenega dogovora o temeljih kadrovske politike občine Lendava. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili v 15 dneh po objavi razpisa na naslov TOZD oziroma delovne organizacije, kjer žele skleniti delovno razmerje. O izidu razpisa bodo obveščeni v nadaljnjih 15 dneh.

Komisija za delovna razmerja
POKLICNE LESNE ŠOLE ŠKOFJA LOKA

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja slovenskega jezika

Pogoj: diploma filozofske fakultete. Dela in naloge razpisujemo za določen čas, ko bo odsotna učiteljica zaradi porodniškega dopusta, in sicer od 15. 4. 1981 do 1. 2. 1982. Ko bo potekel ta rok, bo mogoče skleniti delovno razmerje za nedoločen čas.

Prosimo, da pošljete prijave v 15 dneh po razpisu na naslov: Poklicna lesna šola Škofja Loka, Kidričeva 59.

STATUT

1. — 3. člen — Dejavnost VIO, temeljni družbeni smotri UI

81. člen — Obveznosti udeležencev izobraževanja pri praktičnem pouku, proizvodnem delu in delovni praksi

92. člen — Vsebinska in postopek za pridobitev magisterija in doktorata znanosti

97. člen — Oblike in način preverjanja znanja in postopek za ugotavljanje upravičenosti ugovora

99. člen — Pogoji za prehod v višji letnik. Ponovno preverjanje obveznosti

100. — 104. člen — Pogoji, način in postopek za hitrejšo obvladovanje VIP. Napredovanje v posebnih primerih

105. člen — Preverjanje znanja. Roki, način in oblike preverjanja

121. člen — Povezovanje VIO z okoljem, drugimi VIO, DPO, znanstvenimi organizacijami

122. člen — Naloge knjižnice
139. — 146. člen — Individualni ali kolektivni poslovodni organ; ravnatelj; vodja enote

152. — 154. člen — Strokovni organi vzgojno-izobraževalne organizacije

155. člen — Soglasje skupščine DPS k statutu VIO

156. člen — Sestava, dela in pristojnosti sveta univerze

159. — 160. člen — Pravice in dolžnosti udeležencev izobraževanja

161. člen — Varstvo pravic udeležencev izobraževanja

162. člen — Priznanja in vzgojni ukrepi

163. — 170. člen — Vpis učencev in študentov

171. — 198. člen — Delavci v usmerjenem izobraževanju

212. člen — Vsebinska, način priprave in roki za analizo dela

214. člen — Samoupravni nadzor

220. — 231. člen — Prehodne določbe

27. člen — Pravica udeležencev izobraževanja pri praktičnem pouku, proizvodnem delu in delovni praksi

28. člen — Štipendiranje, pravice in obveznosti študentov

32. člen — Uveljavljanje pravic do izobraževanja, obveznosti delavca

79. člen — Izvajanje inter- in multidisciplinarnih VIP

83. člen — Časovna razporeditev vzgojno-izobraževalnega dela

PRAVILNIK, SAMOUPRAVNI SPORAZUM, DELOVNI NAČRT, POGODBA

11. člen — Pravice in odgovornosti udeležencev, ki se izobražujejo, izpolnjujejo in usposabljaajo

12. člen — Planiranje

14. člen — Usmerjanje

24. člen — Program za pridobitev izobrazbe, izpopolnjevanje in usposabljanje

25. člen — Način in postopek pri sprejemanju programov

26. člen — Pravice, obveznosti, obseg in način uresničevanja pravic pri uresničevanju VIP

Samoupravna organiziranost vzgojno-izobraževalnih organizacij

V skladu z Akcijskim načrtom priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1981/82 je sekretariat Sveta za vzgojo in izobraževanje organiziral strokovne razprave o samoupravni organiziranosti vzgojno-izobraževalnih organizacij v usmerjenem izobraževanju v skladu z zakonom. Tako so nastali štiri dokumenti, ki so podlaga za družbeno-politično dejavnost pri novi samoupravni organiziranosti vzgojno-izobraževalnih organizacij in pravna pomoč pri izpeljavi te organiziranosti.

Pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo bo delovala skupina za pravno svetovanje vzgojno-izobraževalnim organizacijam pri njihovi samoupravni organiziranosti in usklajevanju njihovih samoupravnih splošnih aktov z zakonom.

Skupina bo izdelala nekakšen »opomnik«, ki bo rabil vzgojno-izobraževalnim organizacijam pri usklajevanju samoupravnih splošnih aktov in vodenju postopkov za novo samoupravno organiziranost. Pomagala bo tudi z nasveti, če se bodo posamezne vzgojno-izobraževalne organizacije obrnile nanjo s pisno vlogo, v kateri bodo obrazložile problem, in vlogo dopolnile z ustreznimi podatki, na podlagi katerih bo mogoče svetovati.

Družbeno-politična izhodišča

Sprejeta mreža šol in Družbeni dogovor o načelih in merilih za razmeščanje vzgojno-izobraževalnih programov zahtevata, da se delavci v vzgojno-izobraževalnih organizacijah ustrezno samoupravno organizirajo.

Da bi potekala ta dejavnost organizirano in enotno, sprejema Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL Slovenije izhodišča za samoupravno organiziranost vzgojno-izobraževalnih organizacij:

1. Prihodnja samoupravna organiziranost vzgojno-izobraževalnih organizacij združenega dela usmerjenega izobraževanja mora voditi k združevanju dela in sredstev v izobraževalni dejavnosti. Razdrobljeno, kadrovsko nepovezano, funkcionalno in strokovno neusklajeno izobraževanje ne omogoča uresničevanja zastavljenih smotrov reforme, posebno pa ne kakovostne izpeljave novih vzgojno-izobraževalnih programov.

2. Samoupravna organiziranost vsake šole mora biti zasnovana tako, da omogoča uveljavljanje vse bolj neposredne svobodne menjave dela in po njej vpliv uporabnikov na pogoje in izvajanje novih vzgojno-izobraževalnih programov.

3. Upoštevati mora temeljno zasnovano usmerjenega izobraževanja, ki vodi k zaokroževanju sorodnih programov v usmeritvah skrajšanih in srednjih pa do najzahtevnejših programov pridobivanja in izpopolnjevanja strokovne izobrazbe. Smotno je torej, da se oblikujejo vzgojno-izobraževalne organizacije, ki izvajajo pretežno programe iste

Poimenovanje vzgojno-izobraževalnih organizacij v usmerjenem izobraževanju

1. Na področju usmerjenega izobraževanja opravljajo v skladu z zakonom vzgojno-izobraževalno dejavnost kot glavno dejavnost tele vrste vzgojno-izobraževalnih organizacij:

— **srednje šole** izvajajo programe za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju in programe za izpopolnjevanje srednje strokovne izobrazbe;

— **višje šole** — izvajajo programe za pridobitev višje strokovne izobrazbe in programe za izpopolnjevanje višje strokovne izobrazbe ter opravljajo raziskovalno delo, povezano z vzgojno-izobraževalnim delom, pa tudi raziskovalno delo, če je tako določeno z ustanovnim aktom ali če izpolnjujejo pogoje za izvajanje raziskovalnega dela v skladu z zakonom;

— **visoke šole** izvajajo programe za pridobitev visoke strokovne izobrazbe, programe za izpopolnjevanje visoke strokovne izobrazbe, izobraževanje za pridobitev magistrskega in za pridobitev doktorata znanosti ter opravljajo raziskovalno delo;

— **delavske univerze** organizirajo in izvajajo izobraževanje odraslih, tako da izvajajo programe za izpopolnjevanje izobrazbe na različnih področjih delovanja delavcev, drugih delovnih ljudi in občanov, prav tako pa zanje razvijajo in izvajajo različne oblike organizirane pomoči pri samoizobraževanju;

— **izobraževalni centri** organizirajo in izvajajo programe za izpopolnjevanje in programe za usposabljanje za potrebe posameznih samoupravnih organizacij ali skupnosti ter

usmeritve, saj bo v takšnih šolah lažje usmerjati in preusmerjati učence v skladu z njihovimi nagljenji in sposobnostmi, smotno pa bodo izrabljene tudi specializirane učilnice in delavnice za praktični pouk.

4. V naravoslovno-matematično usmeritev in družboslovno-jezikovno usmeritev je smotno povezovati v šole, ki izvajajo programe sorodnih usmeritev (na primer: kovinarska, kemijska usmeritev in naravoslovno-matematična, ekonomska usmeritev in družboslovno-jezikovna usmeritev).

5. V samoupravni organiziranosti usmerjenega izobraževanja naj bi uveljavljali čedalje bolj tudi povezovanje šol z gospodarskimi in drugimi OZD po različnih oblikah samoupravnega združevanja dela. Tako naj bi nekatere šole postale tudi TOZD v sestavi delovnih organizacij gospodarstva ali družbenih dejavnosti ali delovne organizacije v sestavi SOZD (taka sta na primer Železniški šolski center, Litostrojski izobraževalni center). Po tej poti bi se bolj vključili šolstvo v enoten sistem samoupravno združenega dela.

6. Nova samoupravna organiziranost mora zagotavljati tudi načrtovano postopno prehajanje starih programov v nove vzgojno-izobraževalne programe usmerjenega izobraževanja. To pomeni, da bodo dosedanje ali pa na novo zasnovane vzgojno-izobraževalne organizacije izvajale do konca stare vzgojno-izobraževalne programe in začele izvajati nove.

sodelujejo pri opravljanju drugih njihovih nalog na področju usmerjenega izobraževanja;

— **domovi za učence** z oskrbo, vzgojno-izobraževalno in drugo dejavnostjo zagotavljajo udeležencem izobraževanja pogoje za življenje za uspešno izobraževanje ter s svojim delom prispevajo k uresničevanju družbenih smotrov in nalog usmerjenega izobraževanja.

2. V skladu s 124. členom zakona o usmerjenem izobraževanju mora imeti vsaka vzgojno-izobraževalna organizacija na področju usmerjenega izobraževanja ustrezno ime. O poimenovanju izobraževalnih organizacij določa zakon naslednje:

a) iz imena izobraževalne organizacije mora biti razvidna usmeritev oz. smer izobraževanja, ki jo izvaja, ter vrsta izobraževalne organizacije, kakor je razvidno iz prejšnje točke;

b) izobraževalna organizacija, ki izvaja visoko izobraževanje, ima lahko v imenu naziv višja šola, pedagoška akademija, visoka šola, fakulteta ali akademija.

3. V družbeni praksi se bodo pojavljali različni primeri organiziranosti izobraževalnih organizacij. Glede na navedene določbe zakona bodo pri njihovem poimenovanju ustrezne zlasti te rešitve:

3.1. Ne glede na njihovo organiziranost je najustrežnejše, da delavske univerze, izobraževalni centri in domovi za učence uporabljajo v svojem imenu kar naziv, s katerim se označuje vrsto vzgojno-izobraževalne organizacije, ki ji pripadajo.

Zato na primer za srednješolsko

organizacijo ni ustrezno ime »izobraževalni center«, ker je to v skladu z zakonom posebna vrsta izobraževalne organizacije. Prav tako ime »center usmerjenega izobraževanja« ni ustrezno, ker iz tega imena ni razvidna niti vrsta izobraževalne organizacije niti usmeritev ali smer, v kateri se v tej organizaciji izvaja izobraževanje.

3.2. Pri poimenovanju vzgojno-izobraževalnih organizacij v srednjem izobraževanju bodo ustrezne te rešitve:

a) temeljna ali delovna izobraževalna organizacija, ki bo izvajala programe za pridobitev izobrazbe in programe za izpopolnjevanje v srednjem izobraževanju, bo v svojem imenu v skladu z zakonom navedla vrsto izobraževalne organizacije (npr.: zdravstvena, kovinarska, elektroenergetska, pedagoška, ipd.), ali samo program oziroma smer, v kateri izvaja izobraževanje (npr.: mlekarstva, steklarska, ipd.). Takšna izobraževalna organizacija naj bi se imenovala npr.: »srednja zdravstvena šola« ali »srednja šola zdravstvene usmeritve«, »srednja gumarska šola« ali »srednja šola gumarske usmeritve«, ipd;

b) Če se bo v sestavi izobraževalne delovne organizacije organiziralo več izobraževalnih temeljnih organizacij (srednjih šol) in bodo temeljne organizacije izvajale vzgojno-izobraževalne programe v različnih usmeritvah, bo delovna organizacija v svojem imenu prav tako navedla naziv »srednja šola« in najustrežnejši skupen naziv za vse usmeritve, v katerih izvajajo izobraževanje TOZD v njeni sestavi, kot zglede skupnih nazivov za več usmeritev lahko navedemo:

— »agroživilska usmeritev« (obsega: kmetijsko, veterinarsko, živilsko, kmetijsko strojniško usmeritev)

Usklajevanje samoupravne organiziranosti vzgojno-izobraževalnih organizacij z zakonom

Skupina za pravno pomoč pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je pripravila pravno razlago postopkov in možnosti nove samoupravne organiziranosti vzgojno-izobraževalnih organizacij in položaja delavcev z vidika delovnih razmerij.

A. Prilagajanje organizacij združenega dela s področja izobraževanja zakonu o usmerjenem izobraževanju

V zvezi z uveljavitvijo zakona o usmerjenem izobraževanju bodo potrebne organizacijske spremembe v dosedanjih izobraževalnih organizacijah. Obseg sprememb ne bo v vseh organizacijah enak.

I. Najmanjše spremembe bodo potrebne tedaj, ko se sedanji program OZD ujema s prihodnjim programom. V takem primeru praviloma ne bo treba spreminjati samoupravnih splošnih aktov glede predmeta dejavnosti. Potrebna bo le sprememba imena organizacije po določbi 124. člena zakona o usmerjenem izobraževanju, po kateri ima izobraževalna organizacija ime, iz katerega je razvidna usmeritev oziroma smer izobraževanja ki jo izvaja, ter vrsta izobraževalne organizacije (srednja, višja, visoka šola, delavska univerza, izobraževalni center, doma za učence). Če vsebuje statut pooblastilo, da o manjših spremembah in prilagoditvah zakonom odloči svet, bo to spremembo statuta sprejel lahko sam svet; če pa ustreznega pooblastila v statutu ni, bo treba statut spremeniti z referendumom po postopku, ki mora biti predviden v statutu organizacije in v skladu z zakonom o referendumu in drugih oblikah osebnega izjavljanja (Ur. l. SFRJ, 23/77). Vsi drugi samoupravni splošni akti lahko ostanejo nespremenjeni.

II. Ko bo izobraževalna organizacija prešla na program, ki se razlikuje od sedanjega, bo treba poleg sprememb imena razširiti še dejavnost; prejšnja dejavnost ostane nespremenjena, dokler ne bo novi program uveden v

— »biotehniška usmeritev« ali »biokemijska usmeritev« (vse prejšnje usmeritve, poleg tega pa še: kemija, farmacija, gumarstvo, gozdarstvo, lesarstvo)

— »tehniška usmeritev« (kovinarsko predelovalna, metalurška, elektro, rudarsko, geološka, gradbena, tekstilna, usnjarska ipd.)

— »tehnoško-naravoslovna usmeritev« (posamezna tehniška usmeritev in naravoslovno-matematična ali biotehniška usmeritev)

To velja tudi tedaj, ko se pri izobraževalni delovni organizaciji organizirajo posamezne izobraževalne enote, v katerih se izvajajo programi v različnih usmeritvah;

c) kadar se bo v sestavi izobraževalne delovne organizacije organiziralo več raznovrstnih izobraževalnih temeljnih organizacij (srednje šole, domovi za učence, DU, morda pa tudi osnovne šole ali celo vzgojno-varstvene organizacije), se lahko taka delovna organizacija imenuje »šolski center«.

3.3. V imenu izobraževalne organizacije, ki izvaja programe za pridobitev višje izobrazbe, se navede naziv za vrsto izobraževalne organizacije (»višja šola«) ter usmeritev, v kateri izvaja programe. Višje šole, ki izvajajo programe v pedagoški usmeritvi, pa lahko uporabijo naziv »pedagoška akademija«.

3.4. Menimo, da je za poimenovanje izobraževalnih organizacij, v katerih se izvajajo programi za pridobitev visoke izobrazbe, primerno uporabljati dosedanje prakso, po kateri so take izobraževalne delovne organizacije na umetniških področjih uporabljale v svojem imenu naziv »akademija«, na drugih področjih pa »visoka šola« ali »fakulteta«, temeljne organizacije v njihovi sestavi pa naziv »VTO« z navedbo usmeritve ali stroke.

vseh letnikih. To spremembo bo treba izvesti z referendumom. Drugi samoupravni splošni akti lahko ostanejo tudi v tem primeru nespremenjeni.

III. Kjer je predvideno združevanje doslej samostojnih izobraževalnih organizacij, bodo potrebne obsežnejše priprave. Oblike združevanja so lahko različne. Najpreprostejši je postopek tedaj, ko se delovna organizacija, ki v svoji sestavi nima temeljnih organizacij (v nadaljnjem besedilu: enovita delovna organizacija) vključi v drugo enovito delovno organizacijo, tako da se ne organizira kot TOZD; druga organizacija obstaja še naprej, prva preneha obstajati.

III/1 Temeljni pogoj za take spremembe je, da se je položaj prve enovite delovne organizacije toliko spremenil, da le-ta ne izpolnjuje več pogojev za obstoj kot delovna organizacija niti pogojev, da bi v sestavi kake druge delovne organizacije obstajala kot TOZD.

III/2 Postopek se začne s pobudo, ki jo lahko da katerikoli od subjektov iz 328. oz. 329. člena ZZZ. Obravnavajo jo delavci obeh delovnih organizacij na zborih ločeno. Delavci v prvi delovni organizaciji bodo v predlogu sklepa, ki bo na zboru sprejet, ugotovili, da ni več pogojev za obstoj delovne organizacije in da se bodo vključili v drugo delovno organizacijo. Delavci druge delovne organizacije bodo prav tako na zboru obravnavali in sprejeli predlog sklepa o vključitvi prve delovne organizacije.

III/3. Ker gre za spremembo statuta, bodo delavci vsake od obeh dosedanjih enovitih delovnih organizacij odločali o predlogu sklepa z referendumom. Zdržitev je veljavna, če sta referendum v obeh delovnih organizacijah uspešna.

III/4. Pri takem načinu združevanja druga delovna organizacija obstoji še naprej in njena

identičnost ni prizadeta. Delavci prve delovne organizacije se vključijo v drugo delovno organizacijo, ki ostane takšna, kakršna je bila. Njeni splošni akti bodo ostali veljavni. Delavci, ki so se vključevali v drugo delovno organizacijo, ne bodo sprejemali na novo samoupravnega sporazuma o združevanju dela delavcev v delovno organizacijo, morali pa bodo ponovno dati izjavo po 173. členu ZZZ.

Kljub temu pa ni ovire, da se samoupravni splošni akti druge delovne organizacije ob tej priložnosti ne bi spremenili. Za nekatere sestavine bo to tudi potrebno, npr. sprememba imena, morebitna razširitev dejavnosti, opredelitev delov, ki govorijo o tem, da delavci izvolijo delegate v delavski svet ipd. To bi bilo treba izvesti z referendumom, ki bi bil lahko hkrati s referendumom po III/3.

III/5. S premoženjsko pravnega stališča se položaj druge delovne organizacije ne spremeni; še naprej je pravna oseba z določenimi pravicami in obveznostmi, vendar se njenim dosedanjim obveznostim pridružujejo še obveznosti prve delovne organizacije, ki je prenehala.

IV. Druga možnost je, da se obe delovni organizaciji združita tako, da kot delovna organizacija preneha in se organizira nova delovna organizacija.

IV/1. Tedaj bo postopek podoban kot pod III/1, vendar s to razliko, da delavci ne bodo sprejeli sklepov o vključitvi v drugo delovno organizacijo ali o vključitvi prve delovne organizacije, kakor je navedeno pod III/2, ampak bodo sprejeli sklep, v vsaki delovni organizaciji posebej, da delovni organizaciji preneha obstajati in da se organizira nova delovna organizacija.

IV/2. Tudi v tem primeru bo potreben referendum kot pod III/3.

IV/3. Ker gre za povsem novo delovno organizacijo, bo treba izvesti postopek konstituiranja. Tako bo treba sprejeti:

IV/3-a) samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v delovno organizacijo; pripravi ga posebno telo, ki naj bi bilo določeno že s sklepom pod IV/1; ta samoupravni sporazum se sklene z referendumom.

IV/3-b) Treba bo izvoliti nov delavski svet; tudi priprave so lahko urejene s sklepom pod IV/1.

IV/3-c) Sprejeti bo treba statut delovne organizacije, predlog pripravi delavski svet ali svet šole, sprejme pa se z referendumom.

V. Naslednja možnost je vključitev enovite delovne organizacije v drugo delovno organizacijo, v kateri so že organizirane TOZD; dosedanja enovita delovna organizacija se organizira kot TOZD ali pa se vključi v katero od že organiziranih TOZD.

V/1. Postopek za spremembo se bo tudi v tem primeru začel s pobudo, v kateri bi morali biti navedeni smotri združevanja.

V/2. Pobudo obravnavajo zbori, organizirani kot TOZD ali v delovni organizaciji, ki se združuje. Če so predvidene spremembe tudi v organiziranju dosedanjih TOZD, se zbori skličejo v delih, ki bodo po novem sestavljeni TOZD.

V/3. Zborom slede referendumi, na katerih se glasuje o sprejemu samoupravnega spora-

Samoupravni

zuma o združitvi (376. člen ZZZ). Ta sporazum bo natančno določal, katere delovne organizacije ali temeljne organizacije se združujejo. Posebej bodo navedeni deli, ki se bodo ob spremembi šele organizirali kot temeljne organizacije, določene bodo tudi naloge organov v zvezi z uresničitvijo te spremembe, kateri samoupravni splošni akti se uporabljajo do sprejetja novih ipd.

V/4. Organiziranje in konstituiranje TOZD, ki se s spremembo na novo organizirajo.

V/5. Konstituiranje delovne organizacije.

VI. Za statusne spremembe od III. do V. je potrebno soglasje ustanovitelja in posebne izobraževalne skupnosti. Soglasje se zahteva po opravljenem referendumu.

B. Spremembe v samoupravnem organiziranju organizacij združenega dela s področja izobraževanja in delovno razmerje

Zvezna in republiška ustava določata, da je nedotakljiva podlaga človekovega položaja in njegove vloge tudi človekova ekonomska, socialna in osebna varnost. Ustavne temelje za ureitev prenehanja delovnega razmerja, zagotovitev pravice do dela, stalnost zaposlitve in varstva dohodka zagotavljajo ustavne določbe, ki dajejo vsakemu delavcu v združenem delu pravico dela z družbenimi sredstvi in govorijo o klasični pravici do dela. Obe ustavi tudi določata, da delavcu lahko preneha delovno razmerje proti njegovi volji samo pod pogoji in na način, kot to določa zakon (159. člen zvezne in 201. člen republiške ustave). Zakon o združenem delu in republiški zakon o delovnih razmerjih to načelno ustavno določbo natančneje opredeljuje in navajata primere, v katerih lahko delovno razmerje preneha proti delavčevi volji. Oba zakona tudi določata, da delavcu ne more prenehati delovno razmerje, če postane zaradi tehnoloških in drugih izboljšav ali zaradi združitve temeljnih organizacij njegovo delo nepotrebno (213. člen ZZZ in 172. člen ZDR).

Čeprav bo torej zaradi združitve posameznih delovnih organizacij ali sprememb v usmeritvi postalo delo delavcev nekaterih usmeritev nepotrebno v organizaciji, kjer zdaj delajo, takim delavcem delovno razmerje ne bo prenehalo, marveč jim bo treba ponuditi drugo delo, ki ustreza njihovim strokovnim izobrazbi. Praktično to pomeni, da bodo na podlagi dogovora med OZD ti delavci prešli iz ene delovne organizacije v drugo. Delovno razmerje bi prenehalo le, če bi delavec, ki mu je ponujeno ustrezno delo, to delo odklonil. Zakon o delovnih razmerjih namreč določa, da delavcu preneha delovno razmerje, če noče opravljati del oziroma nalog, ki so mu ponujene in ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi (167. člen, točka 3). V sodni praksi pa se je že uveljavilo načelo, da ni dovolj delavcu le ponuditi možnosti kandidiranja v drugi delovni organizaciji na objavo oziroma razpis, ampak mora biti drug strokovnim kvalifikacijam ustrezno delo v resnici zagotovljeno.

Glede razporeditve delavcev iz enega kraja v drug kraj zakon dovoljuje takšno razporeditev samo, če delavec v to privoli in če se s tem bistveno ne poslabšajo njegove življenjske razmere in razmere njegove družine (46. člen ZDR).

Prizadevanja za kakovostno vzgojo in izobraževanje

Kaj načrtuje Zavod SRS za šolstvo za leto 1981

Tako kot v preteklem letu bosta tudi letos obe službi Zavoda SR Slovenije za šolstvo, nadzorno svetovalna in razvojno preučevalna, opravljali predvsem naloge, ki izhajajo iz dokumentov o preobrazbi vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji. Poleg zakonov, ki se nanašajo na predšolsko vzgojo, osnovno šolo in usmerjeno izobraževanje, je eden temeljnih dokumentov, ki opredeljuje delo zavoda, akcijski načrt priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja, ki ga je sprejel Svet za vzgojo in izobraževanje predsedstva Republiške konference socialistične zveze Slovenije.

V letu 1980 je bilo delo zavoda osredotočeno v pripravo temeljnih strokovnih gradiv za preobrazbo predšolske vzgoje ter osnovnega in srednjega izobraževanja. Nekateri teh dokumentov so bili že sprejeti, npr.: vzgojno-izobraževalni program za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, okvirni vzgojni načrt za domove učencev in vzgojno-izobraževalni programi za pridobitev srednje izobrazbe, drugi pa so še vedno v fazi priprave in obravnav v pristojnih organih. To še posebej velja za dokumente, ki se nanašajo na preobrazbo osnovne šole. Prizadevanja zavoda v tem letu bodo usmerjena predvsem v to, da bi bili čimprej pripravljene tudi tisti temeljni dokumenti, ki jih do zdaj ni bilo mogoče pripraviti, in da bi obenem tudi poskrbeli za vse, kar je potrebno za njihovo izvajanje in prilagajanje posebnim zahtevam. Zato bo tudi v tem letu delo zavoda zelo raznovrstno, saj bo posegalo na vsa področja vzgoje in izobraževanja. Pri tem je treba poudariti, da bo tudi v tem letu zavod lahko opravil svoje naloge samo, če bo zmožel še nadalje širiti obseg sodelovanja oziroma podružbljanja strokovnih priprav. Že v preteklem letu je v organizaciji zavoda pri tako raznovrstnem delu občasno ali trajneje sodelovalo več kot 2000 sodelavcev iz gospodarskih organizacij, pedagoške prakse in znanosti. Posebno obsežno je bilo sodelovanje pri pripravi vzgojno-izobraževalnih programov za srednje izobraževanje in pri pripravi izobraževalne tehnologije.

Zaradi nove opredelitve zavoda kot strokovne službe Stokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje in strokovnih svetov posebnih izobraževalnih skupnosti je treba poudariti, da bo tudi v letu 1981 sodelovanje s temi strokovnimi organi in priprava gradiv zanje zahtevala veliko dodatnega truda. To velja posebno za pripravo programske zasnovne usmerjenega izobraževanja, pripravo programov usposabljanja in izpopolnjevanja ter pripravo dokumentov za preobrazbo osnovne šole.

Najpomembnejše naloge na področju predšolske vzgoje in osnovnega izobraževanja

Na področju vzgoje in varstva predšolskih otrok bo zavod uvažal vzgojno-izobraževalni program in ga spremljal z namenom, da bi se splošno izboljševala vzgojna praksa in da bi pridobili podatke o ustreznosti in primerčnosti vzgojnega programa, ki ga je sprejel strokovni svet v letu 1979. Zavod bo še nadalje pripravil predloge prilagoditev vzgojnega programa za posamezne kategorije predšolskih otrok. Gre predvsem za prilagoditve vzgojnega programa za vzgojo in varstvo predšolskih otrok Romov, predšolskih otrok, ki so prišli v SR Slovenijo iz drugih republik, in predšolskih otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Zelo pomembno bo sodelovanje zavoda z vsemi profili delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah, v katerih naj se nadaljuje proces podružbljanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti in tudi proces preraščanja vzgojno-varstvene organizacije v središče predšolske vzgoje v krajevni skupnosti. Na področju osnovnega izo-

braževanja je najpomembnejša naloga priprava programa življenja in dela osnovne šole. To nalogo opravljajo delavci zavoda že dalj časa. V začetku marca je Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije ponovno obravnaval predlog smernic za delo osnovnih šol in predlog predmetnika za osnovno šolo z vsemi prilagoditvami (za osnovne šole za pripadnike drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom, za osnovne šole z italijanskim učnim jezikom na slovensko-italijanskem narodnostno mešanem območju ter za dvojezične osnovne šole na slovensko-madžarskem narodnostno mešanem območju).

Veliko dela bo tudi potrebno pri prenavljanju učnih načrtov, pripravi učnih načrtov za fakultativne predmete ter pri pripravi didaktičnih gradiv za učence in učitelje, ki jih zahtevajo novi učni načrti.

Od drugih razvojno proučevalnih nalog, ki se nanašajo na osnovno šolo, naj omenim le tiste, ki naj pripomorejo k čim bolj kakovostnemu uvajanju tistih sestavin življenja in dela osnovne šole, ki se uvajajo na novo ali katerih vsebine in vloga se razširjajo in poudarjajo. To so naloge, ki se nanašajo na usmerjanje učencev, na politično in delovno vzgojo, na analizo učinkovitosti dela, na dodatni in fakultativni pouk in podobne.

Posebna pozornost bo v letu 1981 namenjena vzgoji, izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Še nadalje bomo pripravljali vzgojne programe za usposabljanje predšolskih slušnih in govorno prizadetih otrok, prilagojen bo vzgojni program za predšolske slepe in slabovidne otroke. Oba prilagojena programa se bosta v tem letu že začela tudi uvajati. Na področju osnovnega izobraževanja bodo dopolnjene smernice za delo osnovnih šol s prilagojenim programom ter prilagojen predmetnik osnovne šole za tovrstne vzgojno-izobraževalne organizacije. Tudi na področju usmerjenega izobraževanja bo za osnovno šolo pripravljene več novih dokumentov. Že v letu 1980 so posebne strokovne skupine pripravljale prilagoditve vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev strokovne izobrazbe v srednjem izobraževanju, in sicer za laže duševno prizadete, za slušne in govorno prizadete, za slepe in slabovidne, za učence z drugimi telesnimi motnjami ter za vedenjsko in osebnostno motene učence. V tem letu bodo skupščine posebnih izobraževalnih skupnosti te prilagojene programe tudi sprejele, zato bo treba pripraviti tudi vse potrebno za čim bolj uspešen začetek izvajanja teh programov. Pomembna naloga, ki jo bo treba opraviti v tem letu, je tudi priprava programov za usposabljanje mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju po izpolnjenju osnovnošolske obveznosti ali končani osnovni šoli.

V letu 1980 je bil sklenjen družbeni dogovor o organiziranju vzgoje in izobraževanja državljanov SFRJ, ki delajo in bivajo začasno v tujini. Odgovornost in organizacijo celotne vzgojno-izobraževalne dejavnosti in zagotavljanje denarja za to

so prevzele posamezne republike in pokrajine. Naloge Zavoda SR Slovenije za šolstvo so sestavni del programa, ki ga je sprejel koordinacijski odbor za vprašanje vzgoje in izobraževanja naših državljanov na začasnem delu in bivanju v tujini pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Vzgojno in izobraževalno delo s predšolskimi in osnovnošolskimi otroki je organizirano v desetih evropskih državah. Po nepopolnih podatkih je vzgojno-izobraževalni proces v materinem jeziku vključenih nekaj več kot 200 slovenskih predšolskih otrok in prek 2000 osnovnošolskih otrok. Za otroke naših državljanov na začasnem delu in bivanju v tujini, ki nimajo možnosti, da bi se dopolnilno izobraževali v materinem jeziku, in sicer predvsem zaradi oddaljenosti od kraja dopolnilnega pouka, pripravljamo v SR Sloveniji posebne oblike dopolnilnega pouka, ki bi bile organizirane v domovini. Posebno skrb bomo v tem letu namenili dopolnilnemu vzgojno-izobraževalnemu delu s predšolskimi otroki. Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije je 4. 10. 1980 sprejel nov vzgojni program za delo s predšolskimi otroki, zato bo temeljna naloga letos uvajanje in spremljanje uvajanja tega programa.

Pri tem je pomembno poudariti pripravljenost vzgojno-varstvenih organizacij Slovenije za neposredno pomoč slovenskim predšolskim oddelkom v tujini, njihovo neposredno povezovanje in vključevanje otrok iz tujine med bivanjem v domovini v vzgojno-varstvene organizacije, ki poteka vse bolj organizirano. Pomembne razvojne naloge so tudi priprava novih oblik dopolnilnega pouka ter priprava in nadaljnje izdajanje učbenikov Moja domovina SFRJ, priročnikov k tem učbenikom, učnih pripomočkov ter strokovno izpopolnjevanje pedagoških delavcev za izvajanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti v tujini. Stalna naloga Zavoda SR Slovenije za šolstvo je tudi skrbeti, da se otroci, ki se vrnejo iz tujine, uspešno vključujejo in nadaljujejo šolanje v domovini.

Temeljne razvojne naloge v srednjem izobraževanju

Akcijski načrt priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja nalaga Zavodu SR Slovenije za šolstvo več izredno pomembnih in zahtevnih strokovnih nalog, ki se nanašajo na priprave za uvedbo usmerjenega izobraževanja, na izvajanje srednjega usmerjenega izobraževanja in na spremljanje uresničevanja vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev izobrazbe v srednjem usmerjenem izobraževanju.

Temeljni strokovni dokument je programska zasnova, ki vključuje programe za pridobitev izobrazbe, za usposabljanje in za izpopolnjevanje strokovne izobrazbe. Zavod je v skladu z akcijskim načrtom priprav na uvedbo usmerjenega izobraževanja dolžan letos pripraviti osnutke usklajenih programskih zasnov, ki jih bodo sprejemale skupščine posebnih izobraževalnih skupnosti in skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije za tiste dejavnosti, za katere še niso ustanovljene posebne izobraževalne skupnosti. Pred sprejemanjem v pristojnih skupščinah bo treba programske zasnove uskladiti med posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in v izobraževalni skupnosti Slovenije predvsem z namenom, da ne bo podvajanja ali tega, da bi posamezno področje združenega dela ne bilo zajeto v programske zasnove.

V prvih mesecih tega leta so bili pripravljene vzgojno-izobraževalni programi za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju. Pripravljalo jih je 29 delovnih skupin. V vseh fazah nastajanja programov so sodelovali tudi strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti, ki so v decembru 1980 osnutke preoblikovali v predloge vzgojno-izobraževalnih programov. V nadaljnjem postopku je bilo treba programe uskladiti med posameznimi strokovnimi sveti, pridobiti o vseh programih mnenje Strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje o njihovi usklajenosti z zakonom o usmerjenem izobraževanju in smernicami za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov ter jih sprejeti v posebnih izobraževalnih skupnostih. Vzoredno s tem so posebne delovne skupine tudi prilagajale vzgojno-izobraževalne programe za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju za srednje šole, ki delujejo narodnostno mešanem območju. Za zagotovitev pogojev varstva posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti ter za razvoj dvojezičnega sporazumevanja je treba prilagoditi predmetnike in učne načrte tistih vzgojno-izobraževalnih programov, ki jih bodo izvajale izobraževalne organizacije na narodnostno mešanih območjih. Pri tem gre za uvajanje jezika okolja (slovenski jezik v šole z italijanskim učnim jezikom, italijanski jezik v šole s slovenskim učnim jezikom), za ustrezno prilagoditev predmetnikov, za pripravo koncepta dvojezične (slovensko-madžarske) srednje šole in za vsebinsko prilagoditev učnih načrtov posameznih predmetov šolstvu na narodnostno mešanem območju.

Na podlagi sprejetih programskih zasnov bo v tem letu treba pripraviti tudi vzgojno-izobraževalne programe za usposabljanje oseb, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost. Ker bo to vrsto usposabljanja treba začeti izvajati že v drugi polovici tega leta, je ta naloga ena izmed tistih, ki jih bo treba uresničiti v zelo kratkem času. Sestavina teh programov morajo biti tudi znanja osnovne šole za tiste udeležence, ki niso uspešno končali vseh osem razredov. Te vsebine morajo ustrezati obveznemu predmetniku in učnemu načrtu za osnovno izobraževanje odraslih.

V pripravah na začetek uvajanja vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev srednje izobrazbe bo v letu 1981 posebna skrb namenjena usposabljanju pedagoških delavcev, ki bodo te programe izvajali, pripravi učbenikov in pripravam učne tehnologije. Že v letu 1980 so bili izvedeni številni seminarji za učitelje srednjih šol, za vodstvene delavce in tudi za druge delavce, ki bodo sodelovali pri izvajanju vzgojno-izobraževalnih programov. Obsežnejši so bili seminarji za učitelje tistih predmetov in predmetnih področij, ki se na novo uvajajo v srednje šole (osnovne tehnike in proizvodnje, zdravstvena vzgoja, umetnostna vzgoja). Za predmete, za katere so že v šolskem letu 1980-81 uvajali poskusni učbeniki skupne vzgojno-izobraževalne osnove, so bili na posebnih seminarjih predstavljeni tudi učbeniki, vendar le za učitelje tistih srednjih šol, kjer se učbeniki uvajajo. Pred uvajanjem usmerjenega izobraževanja bo treba na seminarjih predstaviti učne načrte tudi tistim učiteljem, ki se bodo na novo vključili v delo v srednjih šolah in bodo učili predmete SVIO. Za večino predmetov pa bo na seminarjih treba predstaviti tudi učbenike in se dogovoriti

ti, kako jih uporabljati v vzgojno-izobraževalnem procesu. Vzoredno s strokovnimi pripravami delavcev v vzgojno-izobraževalnih organizacijah bo treba pripravljati tudi organizatorje izobraževanja in inštruktorje za proizvodno delo oziroma delovno prakso v organizacijah združenega dela. Aktivni in seminarji inštruktorjev bodo organizirani po regijah v sodelovanju z medobčinskimi gospodarskimi zbornicami in posebnimi izobraževalnimi skupnostmi.

V pripravi učne tehnologije bo imela letos prednost priprava specializiranih učilnic za naravoslovne predmete in priprava specializiranih delavnic za osnove tehnike in proizvodnje v različnih usmeritvah. To delo se nadaljuje že iz prejšnjih let, zavod ga opravlja z izobraževalno skupnostjo Slovenije in Slovenijalesom. Leto 1981 bodo sprejeti normativi za opremo in učila za naravoslovne učilnice; v tem letu bo imela naravoslovne učilnice opremljene tudi večina šol, ki so sklenile pogodbo o opremljanju. Delo komisije za pohoštevno opremo in komisije za napeljava pa bo v letu 1981 usmerjeno zlasti v pripravo normativov za opremo delavnic za osnove tehnike in proizvodnje.

Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje je ob koncu lanskega leta sprejel pravilnik o pripravi in potrjevanju učbenikov in učil za osnovno šolo. Na tej podlagi in v sodelovanju s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi je zavod opravil strokovna dela pri pripravi in potrjevanju učbenikov za osnovno in srednje izobraževanje za šolstvo narodnosti in za dopolnilni pouk delavcev na začasnem delu v tujini. Že lani je zavod pripravil nekaj poskusnih učbenikov, delovnih zvezkov in priročnikov za skupno vzgojno-izobražbeno osnovo. Letos bo to delo nadaljeval, tako da bodo ob začetku novega šolskega leta pripravljene učbeniki za vse predmete skupne vzgojno-izobražbene osnove v prvem letniku srednjega izobraževanja. Razen tega bodo v tem letu pripravljene tudi rokopisi učbenikov za tiste predmete skupne vzgojno-izobražbene osnove, ki se nadaljujejo v drugem letniku srednjega izobraževanja. Pomembna naloga, ki bo zahtevala veliko zavzetega strokovnega dela, je pripraviti učbenike za temeljne in posebne strokovno-teoretične predmete za vse programe srednjega izobraževanja. Da bi bilo to delo, ki je eden bistvenih pogojev za uspešnost in kakovost srednjega izobraževanja, čim bolj opravljeno, bo treba opraviti analizo dosedanjih učbenikov in skript, učbenikov, ki jih uporabljajo v drugih socialističnih republikah in pokrajinah, ter v sodelovanju s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi vključiti čim širši krog strokovnjakov in organizacij združenega dela za pripravo, oceno in izdajo učbeniških kompletov. Učbenike bodo namreč dopolnjevali tudi; drugo didaktično gradivo, priročniki za učitelje, delovni zvezki, magnetofonski trakovi za jezikovni pouk, naloge za individualizacijo in diferenciacijo pouka in podobno. Pomembno nalogo na tem področju bo imela tudi šolska televizija, ki se bo morala bolj usmeriti tudi v pripravo izvirnih programov, zlasti za področje nacionalnih ved, v poenotenje opreme, v organizirano nabavljanje in tudi (skupaj z RTV Ljubljana) programov posnetih na kaseti, posebno se tistih, ki so namenjeni dopolnilnemu pouku za otroke delavcev na začasnem delu in bivanju v tujini.

Spremljanje uresničevanja vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju predstavlja člen v verigi od nastajanja do valorizacije v vzgojno-izobraževalnih programov. Šolskim letom 1981-82 se po zakonu o usmerjenem izobraževanju uvedejo v prakso novi vzgojno-izobraževalni programi, katerih uresničevanje bo treba zaradi njihove nadaljnje valorizacije organizirano spremljati in pri tem pomagati pedagoškim delavcem, pripraviti izmenjavo njihovih izkušenj, jih pri delu usmerjati, sproti ugotavljanju in odpravljanju večje nepravilnosti in zbirati podatke za popravke učnih načrtov in drugih sestavin vzgojno-izobraževalnih programov. Že v šolskem letu 1980-81 zavod na določenem vzorcu srednjih šol spremlja uresničevanje nekaterih novih učnih načrtov za skupno vzgojno-izobražbeno osnovo (samoupravljanje s temelji marksizma, obramba in zaščita ter telesna vzgoja na vseh srednjih šolah; matematika, biologija ter osnove tehnike in proizvodnje pa na šolah, ki so imele ustrezne možnosti po sedaj veljavnem predmetniku). V letu 1980-81 bomo uvajali in spremljali tudi poskusne učbenike za samoupravljanje s temelji marksizma, osnove tehnike in proizvodnje, matematiko in biologijo.

Na podlagi teh izkušenj bo pripravljena metodologija spremljanja uresničevanja vzgojno-izobraževalnih programov za pridobitev izobrazbe v srednjem izobraževanju in usposobljeni bodo pedagoški delavci za uporabo te metodologije. Pri tej izredno zahtevni in obsežni nalogi bodo sodelovali tudi zunanji sodelavci zavoda ter velik del pedagoških svetovalcev zavoda. Uresničevanje vzgojno-izobraževalnih programov bomo spremljali od začetka uvajanja srednjega usmerjenega izobraževanja do končanja izobraževanja prvega rodu, ki se vključuje v izobraževanje po posameznih programih za pridobitev izobrazbe druge, tretje, četrte in pete stopnje po klasifikacijski lestvici. Glede na to se bo spremljanje začelo ob pričetku šolskega leta 1981-82 in bo postopno trajalo do konca šolskega leta 1984-85, odvisno od trajanja izobraževanja po posameznih programih, ki bodo vključeni v spremljanje.

V delovnem programu Zavoda SR Slovenije za šolstvo v letu 1981 je še veliko drugih nalog, ki jih zaradi omejenega prostora ni mogoče navesti in utemeljiti. Poudariti bi bilo treba pomembnost pedagoške službe, ki bo imela tudi ob uvajanju novih programov izredno pomembno vlogo. Že do zdaj so pedagoški svetovalci v organizacijskih enotah razen nadzorno svetovalnega dela opravljali tudi številne druge strokovne naloge, potrebne občinam, družbenopolitičnim organizacijam, samoupravnim skupnostim, in drugim ter predstavljali zvezo med razvojno proučevalno službo zavoda in razmerami v pedagoški praksi. V prihodnosti bo ta obojestranska povezanost morala delovati še bolje, da bodo cilji preobrazbe čimprej doseženi. Omenjena ni založniška dejavnost zavoda z zbirko Novi vidiki in revijo Vzgoja in izobraževanje; za celotno področje vzgoje in izobraževanja opravlja pomembne naloge tudi INDOK služba. Zaradi izmenjave izkušenj in novosti na vzgojno-izobraževalnem področju je pomembno tudi mednarodno sodelovanje zavoda. Zavod pa sodeluje tudi v nekaterih organih, katerih naloga je proučevanje in razvoj vzgoje in izobraževanja v SFRJ.

mag. JANEZ SUŠNIK

Uresničevanje reforme usmerjenega izobraževanja na univerzi

Smo sredi prizadevanj za uresničevanje reforme srednjega usmerjenega izobraževanja: te dni so bili sprejeti programi srednjega usmerjenega izobraževanja, pripravljeni in končani, so številni učbeniki, izdelana je mreža šol, oblikovani so razpisi za vpis učencev itd., opraviti pa bo treba še veliko dela, da bi se sistem srednjega usmerjenega izobraževanja začel v novem šolskem letu uresničevati. Veliko pomanjkljivosti bomo morali sproti odpravljati, za vse namreč ni bilo časa, pogosto smo bili v zaostanku s samoupravnim dogovarjanjem in sporazumevanjem, o nekaterih zadevah pa še vedno nimamo dovolj jasnih stališč. Delavci na univerzi so doslej

tem naj bi upoštevali vse dejavnike, ki opredeljujejo te programe; mišljene so potrebe združenega dela, sodoben razvoj znanosti, razvoj samoupravnih družbenih odnosov in študentov vsestranski razvoj. Visokošolski programi naj bi s programi srednjega usmerjenega izobraževanja sestavljali celoto in zajeli ves visokošolski študij, torej pridobivanje izobrazbe na dodiplomski in podiplomski stopnji ter izpopolnjevanje strokovne izobrazbe. V posameznih VOZD na ljubljanski in mariborski univerzi naj bi uskladili študijske smeri in usmeritve, odpravili preveliko razdrobljenost, uveljavili interdisciplinarni študij, ter dosegli večjo povezavo med

večjo povezavo raziskovalnega in pedagoškega dela na vseh ravneh.

Med nadaljnjimi problemi so na seji posebej opozorili na problem univerzitetnih kadrov, mišljeni so bili predvsem mladi kadri, vendar naj bi na univerzi bolj smotno in bolj učinkovito pomagali tisti, ki so zaposleni, ter poskrbeli, da bi se v vzgojno izobraževalni proces vključevali tudi strokovnjaki iz združenega dela. Pri habilitaciji naj ne bi dobivali visokih cen tisti učitelji, ki se niso dovolj uveljavili niti na svojem raziskovalnem področju ali pri vzgojno izobraževalnem delu niti v samoupravnem in drugem družbeno-političnem življenju. Zato so na seji univerzitetne konference Zveze komunistov poudarili, da zahteva reforma visokega šolstva visoko strokovno-pedagoške in družbeno angažirane učitelje. Če teh ne bo, se bo znižala kakovost dela na univerzi. Pri tem je bilo rečeno, da so škodljive tudi materialne okoliščine, ki so začele zavirati kadrovske rast in ki preprečujejo, da bi se kadrovska sestava na univerzi hitreje »pomladila« z novimi strokovnjaki in strokovnjaki iz združenega dela.

Kot temeljno vprašanje v preobrazbi univerze so udeleženci seje poudarili samoupravno organiziranost v VOZD v univerzi ter povezovanje z združenim delom. Pri tem je univerza sicer dosegla nekatere premike, dosežki pa še vedno niso zadovoljivi. Mnogi se še premalo aktivno vključujejo v samoupravno življenje v VOZD, ki v resnici pogostokrat temelji na precej ozkem krogu aktivistov. Drugi kadri pa ostajajo zunaj tega dogajanja, ali pa se le bolj formalno vključujejo v posamezne sa-

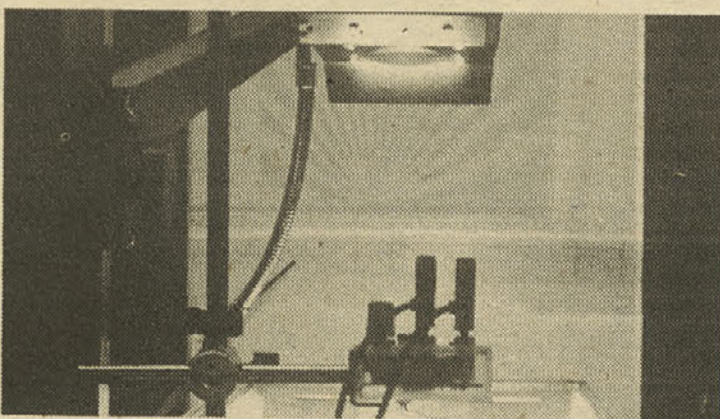
moupravne dejavnosti. Takšne razmere omogočajo, da se uveljavijo osebni in skupinski interesi, ovirajo pa tudi sodelovanje in usklajevanje stališč.

Povezava z združenim delom

Udeleženci seje so posebej poudarili sodelovanje znotraj univerze, kot tudi zunaj univerze; poleg razvijanja samoupravnega dogovarjanja in sporazumevanja v izobraževalnih in raziskovalnih skupnostih je pomembno tudi samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje visokošolskih organizacij z združenim delom. Glede sodelovanja in dogovarjanja naj bi čimprej odpravili problem stikov delegatov in delegacij s samoupravno bazo. Kritično so ocenili, da delegati v VOZD posebnih izobraževalnih skupnostih in posebnih raziskovalnih skupnostih izražajo predvsem svoja stališča, ali pa nastopajo z različnimi stališči; to onemogoča, da bi univerza z združenim delom uveljavila stvarne samoupravne odnose. Od dela delegatov in delegacij je namreč odvisna marsikatera rešitev, ki določa prihodnji razvoj vzgojno izobraževalnega in drugega dela na univerzi.

Precej pozornosti so udeleženci namenili tudi temu, da bo treba izdelati jasno razvojno zasnovo univerze ter bolj natančno opredeliti njeno vlogo pri usklajevanju vzgojno izobraževalnih programov VOZD, interdisciplinarnega in multidisciplinarnega študija raziskovalnega dela, kadrovske politike itd. Po samoupravnih poti naj bi bolj ustrezno usklajevali stališča in sodelovanje med ljubljansko in mariborsko univerzo, da bi obe univerzi nastopali čimbolj usklajeno.

dr. ILIJA MRMAK

Prikaz interference z grafoskopom — valovanje v prozorni posodi z vodo projiciramo in dobimo veliko, dobro vidno sliko dogajanja (Foto: M. Novšak)

Med šolo in vrhunskim športom

Izkušnje s smučarskimi oddelki v škofjeloški gimnaziji

Republiški komite za vzgojo, izobraževanje ter telesno kulturo je letošnjega 16. marca namenil širšo razpravo delovanju oddelkov z intenzivno smučarsko usmeritvijo v gimnaziji Boris Zihherl v Škofji Loki. Strokovno poročilo je pripravil Zavod SRS za šolstvo, ki je spremljal to poskusno dejavnost od njenega začetka — od šolskega leta 1976/77 dalje. Širše pisno in ustno poročilo pa je podala tudi ravnateljica gimnazije Vlada Jan, ki je povzela izkušnje, ugotovitve in predloge učiteljskega zbora.

Po letih eksperimentalnega delovanja naj bi ti oddelki postali del ustaljene, vendar posebne dejavnosti te šole, ki bo v novih šolskih prostorih, ob novi športni dvorani in dijaškem domu ter blizu smučarskih središč imela vse potrebne možnosti za uspešno izobraževanje in vzgojo naših vrhunskih smučarskih športnikov. V poskusnih oddelkih je zdaj 69 smučarjev, večina med njimi je alpskih smučarjev,

nekaj pa tudi skakalcev in tekačev. Tekmovalni dosežki učencev so izredni. Učence družijo skupen interes. Vsi današnji člani A in B reprezentance, razen Kuralta, so ali so bili učenci smučarskih oddelkov na gimnaziji Boris Zihherl, pravi v poročilu Zavoda SRS za šolstvo Martin Rozman. Zdrževanje zahtevne, skoraj vsakodnevne vadbe, zimskih nastopov, ki so povezani z izjemnimi napori, potovanji, neredko tudi s poškodbami, s solanjem, ki naj zagotovi vsakemu pot do poklica in nadaljnega izobraževanja, ni preprosta niti lahka naloga. Tako na zahodu kot na vzhodu iščejo za vrhunske športnike posebne poti pri izobraževanju in usposabljanju — tudi mi moramo najti svojo pot, ki bo humana, prežeta s skrbjo za prihodnost mladih talentov.

Poskusno delo, ki ga je opravila gimnazija v Škofji Loki, za služi dvakratno priznanje: ker je pripomogla k tako visokim uspehom našega vrhunškega smučarskega športa, ki preseneča celo

Poglobljanje enakopravnega sožitja

V pripravi je nov zakon o pravicah narodnosti v vzgoji in izobraževanju

Na slovensko-italijanskem narodnostno mešanem območju poteka vzgojno izobraževalno delo v italijanskem jeziku: v 12 vzgojno-varstvenih oddelkih za predšolske otroke s 138 otroki, 4 popolnih osnovnih šolah s petimi podružničnimi šolami ter 228 učenci in 4 srednjih šolah s 150 učenci.

Na slovensko-madžarskem narodnostno mešanem območju pa deluje 29 dvojezičnih vzgojno-varstvenih oddelkov za predšolske otroke s 565 otroki in 4 popolne dvojezične osnovne šole s sedmimi podružničnimi šolami, ki jih obiskuje skupaj 1270 učencev. Na narodnostno mešanem območju (Murska Sobota, Lendava) poteka vzgojno izobraževalno delo dvojezično za vse slovenske in madžarske učence.

Po načelih naše narodnostne politike naša družbena skupnost zagotavlja narodnostim enakopravno sožitje, gospodarski in kulturni razvoj. Zato namenja posebno pozornost tudi šolstvu za pripadnike narodnosti, ki ga ureja s posebnimi predpisi. Tako je leta 1972 sprejeti zakon o vzgojno izobraževalnih organizacijah z italijanskim in madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih vzgojno izobraževalnih organizacijah uzakonil mrežo teh organizacij, opredelil obveznosti republike do njih ter podrobneje uredil nekatere posebnosti v šolstvu narodnosti. Zakon je pospešil kadrovske in gmetni napredek šolstva narodnosti, ki je šlo v korak s splošnim razvojem vzgoje in izobraževanja pri nas, si pridobilo vedno več strokovno usposobljenih učiteljev in vzgojiteljev iz vrst teh narodnosti ter okrepilo svojo gmetno podlago. Za kritje razlike v stroških za redno dejavnost je v skladu z zakonom Skupnost otroškega varstva Slovenije prispevala v letu 1979 4.780.391 dinarjev, izobraževalna skupnost Slovenije 32.551.994 dinarjev, za naložbe pa je bilo iz sredstev republiškega proračuna zagotovljenih 16.399.911 dinarjev.

Kljub premikom se šolstvo narodnosti srečuje z nekaterimi težavami, med katerimi izstopajo: pomanjkanje učbenikov in jezikovnih gradiv, za učence, strokovna zasedba predmetov na manjših šolah, premalo je razvojni-proučevalnega dela itd. Novi sistemski zakoni s področja vzgoje in izobraževanja, sprejeti v letu 1980, zahtevajo dopolnitev sedanjih predpisov in uskladitev zakona o šolstvu narodnosti s sedanjo zasnovo vzgoje in izobraževanja ter z razvojem samoupravnih družbenih odnosov. Teze novega zakona o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti na področju vzgoje in izobraževanja podrobneje opredeljujejo posebne smotre vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju, organiziranost vzgojnovarstvene in vzgojno izobraževalne dejavnosti, prilagajanje vzgojnega programa, programa življenja in dela ter vzgojno izobraževalnih programov usmerjenega izobraževanja potrebam narodnosti ter izvajanje teh programov. Posebna določila veljajo za vzgojitelje in učitelje, ki so praviloma iz vrst pripadnikov ustrezne narodnosti s potrebno strokovno izobrazbo. Podrobneje je urejeno tudi samoupravljanje v vzgojno-varstvenih in vzgojno izobraževalnih organizacijah ter njihovo ustanavljanje in prenehanje.

Tudi novi zakon predvideva kritje razlik v ceni storitev, kadar presega splošne standarde in normative za vzgojno izobraževalno delo ter zagotavlja sredstva za izdajanje učbenikov. Proračun SR Slovenije pa bo prispeval 50 odstotkov denarja za naložbe.

Republiški komite za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo je dne 13. marca razpravljal o tezah novega zakona in jih s sodelovanjem zastopnikov italijanske in madžarske narodnosti dopolnil. Osnutek novega zakona bo tako kmalu dozorel za javno razpravo.

J. V.

zavzeto sodelovali pri vseh teh nalogah in pogosto pomagali zaleve ustrezno reševati. Posebno pomembno je bilo njihovo delo pri izdelavi vzgojno izobraževalnih programov in učnih načrtov, učbenikov in drugih učnih sredstev, delo v raznih komisijah in strokovnih skupinah pri Zavodu SRS za šolstvo, pri Komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, delo v posebnih izobraževalnih skupnostih itn. Učitelji in strokovni sodelavci v visokošolskih delovnih organizacijah bodo pri uresničevanju in izpopolnjevanju srednjega usmerjenega izobraževanja še naprej tesno sodelovali z delavci v srednjem usmerjenem izobraževanju ter z delavci v združenem delu. Toda pred njimi so zdaj velike naloge, ki jih terja uvajanje usmerjenega izobraževanja na univerzi in sama reforma univerze.

O nalogah pri uresničevanju srednjega usmerjenega izobraževanja, predvsem pa o nalogah pri uresničevanju celotnega usmerjenega izobraževanja po-tekajo zdaj široke razprave med delavci na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. O teh nalogah so obširno in poglobljeno razpravljali tudi na seji univerzitetne konference Zveze komunistov letošnjega 5. marca. V tako kratkem prispevku lahko omenimo le nekaj bistvenih nalog, ki so si jih komunisti opredelili v svojih skupnih izhodiščih.

Priprave novih programov

Kot temeljno nalogo so seveda poudarili načrtno in organizirano delo pri pripravi novih vzgojno izobraževalnih programov. Pri

teoretičnim in praktičnim znanjem, med teoretičnim delom in študijsko prakso.

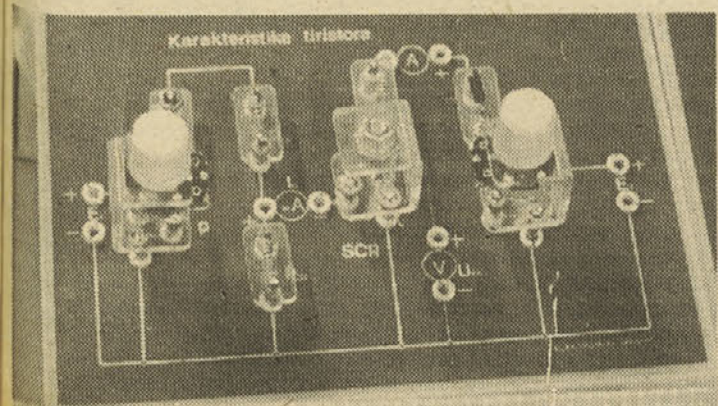
Razvijanje študija ob delu in iz dela

Med zelo pomembnimi nalogami v nadaljnjem razvoju vzgojno izobraževalnega dela v VOZD so udeleženci razprave posebej opozorili na razvijanje študija ob delu in iz dela. Ugotovili so, da se v praksi ta študij zelo počasi uveljavlja, da bi se to spremenilo naj bi se univerza tesneje povezala z združenim delom in ga skupaj z njim načrtno in organizirano uresničevala. Tudi na tem področju ostaja še veliko nerešenih problemov: status tovrstnega študenta, pomanjkanje literature in učnih sredstev, problem dislociranih enot in univerzitetnih učiteljev.

Udeleženci so posebej poudarili pomen, ki ga ima sistem usmerjanja, in to, da nepopoln sistem obveščanja še vedno onemogoča boljše organiziranost pri usmerjanju kandidatov v določene programe v posameznih VOZD in na vsej univerzi. Usmerjanje naj bi ne bilo le selekcijsko, marveč predvsem svetovno in klasifikacijsko.

Posodabljanje študijskega procesa

V razpravi so posvetili precejšnjo pozornost tudi preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ki terja hitrejšo posodabljanje organizacije študijskega procesa na univerzi, tesnejše sodelovanje s študenti, večjo aktivnost študentov v študijskem procesu, ter

Zbirka za elektroniko, ki jo ponuja Slovenijales, je gotovo nadporečna — glede zasnove in izvedbe (Foto: M. Novšak)

odprta šola

Pionir

o popisu prebivalstva

V Sloveniji je bilo v začetku šolskega leta 1979/80 natanko 848 osnovnih šol z 8642 oddelki, ki jih je obiskovalo 218.711 učencev, te pa je poučevalo 11.451 učiteljev. To je le drobec podatkov, ki smo jih povzeli iz publikacije o popisu šol na začetku leta 79/80, ta publikacija pa je le ena od dvestotih, ki jih je kot rezultate svojih raziskovanj doslej izdal Zavod SR Slovenije za statistiko.

Statistika je strokovna upravna služba, katere naloga je zbiranje informacij z vseh področij našega življenja. Z različnimi metodami statističnih raziskovanj beleži vsa dogajanja, ki so pomembna za skupnost. Podatki, ki jih zbira in statistično obdelava v številni obliki, rabijo različnim skupščinskim telesom, samoupravnim interesnim skupnostim, gospodarstvu in družbenim organom za odločanje o nadaljnjem razvoju naše družbe. Statistična služba pošilja podatke tudi Organizaciji združenih narodov in nekaterim drugim mednarodnim organizacijam (npr. popis prebivalstva, šolanje, zaposlenost itd.).

Statistično službo kot del javne uprave izvajajo različni republiški upravni organi, osrednja institucija za to delo pa je Zavod SR Slovenije za statistiko. Med pomembnejša področja, ki jih ta zavod redno spremlja, sodita tudi stanje in gibanje ter izobraževanje prebivalstva. O tem smo se nedavno pogovarjali z MILOJKO VIRANT-ZAJŠEK, namestnico direktorja zavoda.

— Učitelji imajo ob svojem običajnem delu veliko opravka tudi z izpolnjevanjem najrazličnejših statističnih obrazcev, ki se marsikomu zde odveč. Kako bi na kratko opisali pomen šolske statistike?

— Za razvoj šolskega sistema — od osnovnega do visokega šolstva — so podatki o stanju materialne baze, o številčnem stanju učencev in pedagogov, uspehih izobrazbi, itd. bistveno potrebni. Kazalci, ki jih dobivamo s spremljanjem procesa izobraževanja, so odločilni za kakršnokoli ukrepanje in načrtovanje. Kakor je torej res, da se učitelj tovrstnemu delu ne more ogniti, je pa tudi res, da bo to delo treba racionalizirati. Poleg našega zavoda se z obzori na šolah pojavljajo še različne druge ustanove, in to marsikdaj za iste ali podobne podatke. S tem učitelje v resnici bremenimo po nepotrebnem in zdaj si prizadevamo, da bi uskladili delo različnih služb tako, da bi smotno izkoriščali dobljene podatke.

— Pred nami je velika družbena akcija, popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v Jugoslaviji, ki bo izveden med 1. in 15. aprilom in bo dal podatke o stanju za 31. marec ob 24. uri. Kaj bi v zvezi s tem posebej poudarili?

— Letošnji popis nam bo, kot tudi prejšnji pred desetimi leti, dal podatke ne le o prebivalstvu, marveč tudi o stanovanjih in gospodinjstvih. Gospodinjstva bodo posebne enote popisa in pri njih bodo zbrani podatki o številu članov in družinski sestavi, pa tudi podatki o posesti ali uporabi stanovanj in počitniških hišic. Dobili bomo nekaj podatkov tudi o velikostih in uporabi zemljišč, o številu živine in kmetijskih strojih. Ob prizadevanjih naše družbe za pospešen razvoj kmetijstva bodo izredno pomembne informacije, ki jih bomo tako dobili o kmetijskih gospodarstvih (ta so bila nazadnje v celoti popisana leta 1960).

— Ta mesec potekajo široke priprave na izvedbo popisa, ki bo

stal predvidoma 158 milijonov dinarjev, kar pomeni okrog 80 din na prebivalca. Tudi učitelji v šolah lahko posredno ali neposredno pripomorejo k večjemu učinku popisa. Kaj menite o njihovi vlogi?

— Pri prejšnjem popisu, leta 1971, smo v ta namen izdali posebno brošuro, ki smo jo razposlali na vse šole. Tokrat tega nismo storili, zato pa je v teh dneh v množičnih občilih zelo veliko informacij in napotkov v zvezi s popisom. Za tiste, ki bodo brali ta članek, pa lahko navedem nekaj misli o tem, kaj naj bi pedagogi posebej opozarjali starše naravnost ali po otrocih.

Prvič: poskrbeti je treba, da bo med 1. in 15. aprilom vselej doma nekdo, ki bo dal podatke popisovalcu. Občinske popisne komisije bodo delale po svojem razporedu, ki ga bodo objavile, in tako se bo dežuranje verjetno povsod skrčilo na nekaj dni.

Drugič: računati je treba na to, da popis ne bo potekal tako, da bo popisovalec prišel, nas preštel, kolikor nas bo doma in kolikor je odsotnih, in s tem opravil svoje delo. Ne, za popis si bo treba vzeti približno pol ure časa, kajti dati bo treba tudi podatke o gospodinjstvu in stanovanju.

Tretjič: natančnost podatkov je izjemnega pomena. Popisovalec jih bo beležil na podlagi izjav in jih ne bo sproti preverjal. Zato si bo treba pravčasno pripraviti osebne in premoženjske dokumente, da bomo popisovalcu dali natančne podatke. Vsi zaposleni bodo dobili od svojih kadrovske službe pomožne obrazce s podatki, ki so potrebni za popis in te je treba shraniti, da jih bomo posredovali popisovalcu. Četrtič, vsi podatki, ki jih bomo dajali, bodo tajni in bodo rabili le za skupno številčno stanje. Zato je odveč bojazen, da bi z natančnimi podatki (ki so, recimo drugačni, kakor jih ima npr. davčna služba) lahko komurkoli škodili.

In slednjič, opozoriti moram še na prispevke, ki jih bodo objavljala množična oblika v zvezi s popisom. Delo npr. bo v podlistku v nadaljevanju izčrpnije predstavilo vsebino popisa in navédlo tudi, katere podatke bo treba imeti pri roki za popisovalca. Prebivalstvo naj bi torej pozorno spremljalo čim več obvestil, da bo ustrezno pripravljeno na popis.

— Osnovnošolski mladini in pedagogom je pripravila nekaj podatkov o popisu in statistiki naslovljena tudi mladinska poljudnoznanstvena revija Pionir. Kaj sodite o prizadevanjih revije v zvezi s popisom?

— To je nedvomno koristna in spodbudna akcija in prav bi bilo, da ne bi ostali samo pri popisu, ampak da bi se še nekoliko širše razpisali o statistiki in njenih metodah. S tem bi pomembno koristili naši službi v kadrovskem pogledu in, gledano širše, z ozaveščanjem o pomenu te vede dvigovali »statistično kulturo«.

Za sklep povejmo še to, da je revija Pionir v najnovejši, sedmi številki, poleg prispevka o popisu prebivalstva objavila tudi zanimiv nagradni razpis: prognozo števila prebivalstva na dan 31. marca 1981. Pri tej prognozi pa ne gre zgolj za ugibanje, temveč za ugotavljanje s pomočjo statističnih metod, ki s trendi razvoja naraščanja prebivalcev dajejo bolj ali manj natančno usmeritev. Razpis torej ni samo uganka, temveč — za tistega, ki to hoče — mala raziskovalna naloga, kakršne revija Pionir razpisuje za svoje bralce in jih tako na svojevrsten način vključuje v aktualna družbena dogajanja.

IGOR LONGYKA

Šolar naj dobi dobro igračo

Z razvojem podaljšane bivanja in celodnevne življenja in dela osnovne šole postaja prosti čas enakovredna sestavina njenega vzgojno-izobraževalnega programa. Prosti čas ni brezdelje. Učenci se morajo med bivanjem in delom v šoli tudi telesno in duševno sprostiti, osvežiti in razvedriti, obenem pa razvijajo interese, družabnost in ustvarjalnost. Pravilno usmerjen prosti čas z različnimi vsebinami in oblikami bogati in dopolnjuje programsko, zasnovano osnovne šole.

Velik del prostega časa zavzema igra, ki je otrokova življenjska potreba in radost tudi v šolskem obdobju. Za igranje pa so potrebni različni pripomočki, med njimi tudi igrače. Praksa kaže, da so zbirke igrač in igralnih pripomočkov v naših osnovnih šolah zelo skromne. Temu je delno krivo pomanjkanje ustreznih igrač na trgu, zlasti odkar je usahnil izvoz. Svoj delež pa ima pri tem tudi miselnost pedagoških delavcev, ki je usmerjena pretežno k intelektualnim storitvam, za igralne pripomočke pa zmanjkuje denarja. In vendar so igrače tudi učila, čeprav posebne vrste.

Pri Zvezi društev prijateljev mladine Slovenije deluje sekcija za igrače, ki vodi akcijo »DOBRA IGRAČA«. V tej akciji sodeluje z oblikovalci igrač, z industrijo in ustanovami, ki strokovno preiskujejo igrače (tj. s katedro za otroško in mladinsko psihologijo na Filozofski fakulteti, z oddelkom za tehnologijo Pedagoške akademije v Ljubljani in Zavodom SRS za zdravstveno varstvo.)

To je pot, ki nas vodi do tega, da bodo dobili naši otroci v roke dobre igrače, to je tiste, ki ustrezajo našim idejnim, psihološkim, pedagoškim, zdravstveno-higienskim in estetskim in tehnološkim vidikom. Sekcija po množičnih občilih seznanja uporabnike z dobrimi igračami ter usmerja in spodbuja oblikovalce in izdelovalce k ustvarjalnosti.

Na trgu imamo na voljo že dokaj pestro izbiro dobrih igrač za predšolske otroke. Vse premalo pa je ustreznih igralnih pripomočkov za šolarje.

Vendar pa se tudi zanje razmere izboljšujejo, saj imamo že nekaj lepih in koristnih igrač tudi iz domačih virov. Eden od vodilnih izdelovalcev igrač — Mehano-tehnika v Izoli — je na podlagi znanja naših strokovnjakov in oblikovalcev izdelala več igrač, med njimi konstruktorja »Graditelj« in »Bimo«, ki smo ju predstavili v Prosvetnem delavcu št. 4. l. 1980.

V zadnjem času pa se tudi več drugih oblikovalcev oglašja z novimi tipi igrač, za katere želijo strokovno oceno. Take igrače pa naši učenci najbolj potrebujejo.

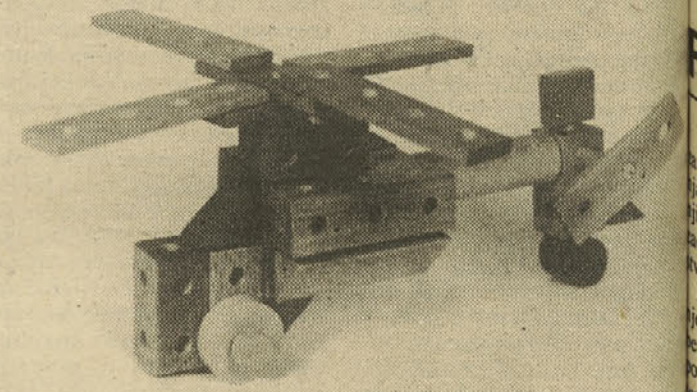
Da bodo pedagoški delavci seznanjeni, da bodo lažje in uspešneje izbirali igrače za svoje učence in dopolnjevali zbirke, smo se v sekciji odločili, da bomo v Prosvetnem delavcu sporočili, katere primerne igrače so prišle na trg. S tem jim želimo strokovno pomagati, obenem pa šolske samoupravne organe spodbujati, da bodo poslej dodeljevali v finančnih načrtih denar tudi za te vzgojne pripomočke.

Z večjim povpraševanjem po dobrih igračah in razširjenosti trga bomo s skupnimi močmi prispe-

vali k večji inventivnosti oblikovalcev in proizvajalcev igrač in tako bomo dobivali vedno več novosti.

Danes predstavljamo igračo LESKO in DRUŽABNE IGRAČE, ki ju že lahko kupite.

TONČKA METELKO

Igrača LESKO je lesen konstruktor, ki ga sestavljajo temeljne sestavine različnih oblik (kocke, kvadri, piramide, krogle, valji) in velikosti ter manjši vezni elementi.

Zlasti mlajšim šolskim otrokom daje omenjena igrača veliko možnosti, da sami gradijo in konstruirajo, hkrati pa zahteva uporaba tega gradiva od otroka natančno opazovanje in primerjanje, ustrezno usklajevanje, »očesa in roke«, vztrajnost in spretnost. Pri igri si otrok tudi čedalje bolj razvija ročne spretnosti, oblikuje si motorične funkcije, ki so povezane s predstavo prostora in časa.

Zanimiva sestavina igrače je tudi leseno »kladivo« oz. »kleščice«, ki so otroku v pomoč pri raz-

stavljanju elementov in ponovno gradnji, hkrati pa ob njej uporabi otrok pridobiva tudi temeljne motorične navade.

Igrača Lesko daje šolskim otrokom veliko možnosti, da svoji zamisli in predstavi ne zgrade, dana je torej prosta njihovi ustvarjalnosti, hkrati jih igrača postopoma uvaja v dobnost svet tehnike. Za otroka osebni razvoj in samopostopitev pa je pomembno tudi to, da otrok sam lahko naredi igračo, si jo enakovredno ali še z večjo veseljem uvede v zbirko že izdelanih igrač in tako popestri spremenjen način igranja.

Katedra za otroško in mladinsko psihologijo
mag. LJUBICA MARJANOVIČ
dipl. p.

Novo! Novo! Novo!

Centrom usmerjenega izobraževanja, samoupravnim interesom skupnostim v usmerjenem izobraževanju, osnovnim organizacijam združenega dela, osnovnim šolam, učiteljem

NIRO »ŠKOLSKÉ NOVINE« JE IZDALA KNJIGO dr. Mila Ratkovića

INTEGRIRANJE USMJERENOG OBRAZOVANJA

Na 230 straneh, z več razpredelnicami in grafikoni podaja dr. Mila Ratković, profesor Pedagoške fakultete v Osijeku, na temelju eksperimentalnih raziskav izvirno zasnovano integracijo v usmerjenem izobraževanju. Pri tem upošteva temeljne postavke reforme vzgoje in izobraževanja in samoupravno preobrazbo naše družbene stvarnosti. Besede knjige je za tisk prilagodila avtorjeva doktorska disertacija.

Knjigo so zelo pohvalno ocenili naši ugledni strokovnjaki, pri uvodu dr. Stevan Bezdanov in recenzenta dr. Dragutin Franković, dr. Berislav Sefer.

Poglejmo naslove poglavij v knjigi: Pojem in pomen integracije usmerjenega izobraževanja, Splošna načela integracije usmerjenega izobraževanja, Nastanek in razvoj integracij v izobraževanju, Bistveni smisel in praktične poti vodoravnih in navpičnih združenj usmerjenega izobraževanja, znanosti in združenega dela, Integracija usmerjenega izobraževanja, znanosti, zaposlovanja in drugih oblik združenega dela, samoupravno konstituiranje usmerjenega izobraževanja, Sklepna razmišljanja, Priloge in literatura.

Ker veliko prispeva k teoriji reforme vzgoje in izobraževanja pri čem in ker je v njej veliko takega, kar je uporabno v praksi, je knjiga potrebna in zanimiva za vse, ki se poklicno ukvarjajo s preobrazbo usmerjenega izobraževanja: strokovnjakom za izobraževanje v združenem delu, Zvezi komunistov, sindikatom in SZDL, delavcem in legatom v samoupravnih interesnih skupnostih usmerjenega izobraževanja, zaposlovanja in znanosti ter vsem delavcem, zlasti vodilnim organizacijah usmerjenega in osnovnega izobraževanja (direktorji, dežurni, pedagogi idr.).

Knjiga stane 500 din.

Na voljo je tudi knjiga istega avtorja:

ORGANIZACIJA USMJERENOG OBRAZOVANJA

Knjiga je izšla leta 1978, recenzirala pa sta jo dr. Pero Šimleša in Božidar Stanić.

Poglavja: Opredeljevanje ciljev v centru usmerjenega izobraževanja, Vodoravno in panožno-navpične integracije, Center in OZ, Samoupravno organiziranje centrov, Spremeniti je treba tudi notranjo organizacijo dela, Organizacije strokovnega dela, Načrtovanje organiziranosti, Spremljanje, preverjanje, ocenjevanje.

Knjiga stane 100 din.

NAROČILNICA

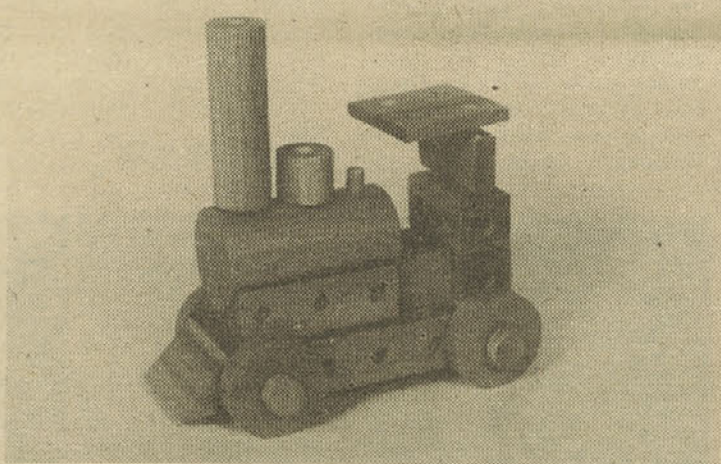
(Naročnikovo ime in naslov)

Nepreklicno naročam knjigi dr. M. Ratkovića: izvodov knjige INTEGRIRANJE USMJERENOG OBRAZOVANJA po 500 din za izvod in izvodov knjige ORGANIZACIJA USMJERENOG OBRAZOVANJA po 100 din za izvod. Denar bom poslal po prevzemu knjige na ziro račun Školskih novin: 30102-603-7519 po povzetju v roku, predpisanim z zakonom.

Podpis odgovorne osebe

M. P.

Naročnikov podpis

Družabna igra

je primeren način rekreacije za dva ali več igralcev hkrati. Ob njej se učenec sprosti od napetosti pri učenju, razvedri, zabava, odpočije in umiri. Ustrezna je za tisti del prostega časa v celodnevni šoli ali v oddelku podaljšane bivanja, ko si učenec sam izbira dejavnost in način razvedrila.

Družabna igra pa zahteva upoštevanje pravil. Igralec si mora poteze predstavljati, reševati predvidevanja in o njih razmišljati, da lahko tekmuje s soigralcem. Ob tem si uri umske sposobnosti.

Igralec mora usklajati in prilagajati svoje težnje in interese s soigralci in vztrajati do izida igre. Uri se v zdravem tekmovanju in

prenasati tudi poraz. S tem razvija tovarštvo, prilagodljivost in družabnost. Tako je družabna igra tudi šola za ustvarjanje in vzgojo dobrih socialnih odnosov.

Zato priporočam pedagoškim delavcem zbirko družabnih iger Mehano-tehnika. V lepo oblikovani kartonski embalaži (velikost 47x42 cm) je 7 iger: GO, DAMA, MLIN, MEHANO-TEHNIKA, ČLOVEK, NE JEZI SE, PET V VRSTO in HALMA z razlago. Priporočam, da bi imel vsak oddelek po dva kompleta, ker se tako hkrati igra veliko učencev. Izkušnje s to zbirko so pokazale, da so jo učenci z velikim navdušenjem sprejeli.

TONČKA METELKO

Urnik oddajanja šolske televizije

od 24. 3. 1981 do 9. 4. 1981

Premiera	Ponovitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
24. 3.	26. 3.	Ekologija	Naravni izbor	16'
		Likovna vzgoja	Slikar in njegov čas	35'
31. 3.	2. 4.	Fizika	Generator	12'
		Ekologija	Naravna bogastva	11'
7. 4.	9. 4.	Filmska vzgoja	Igralec v filmu	30'
		Biologija	Življenje na meji	26'
		Telesna vzgoja	Plavanje I.	30'

Izobraževanje v LR Kitajski

Dopisnikom našega glasila sta se v zadnjem času pridružila tudi ČENG JU JING in LJU JU ŠEN. Oba sta visokošolska učitelja, ki se specializirata v Jugoslaviji. Prva dela na ekonomski fakulteti v Pekingu, drugi pa na pekinški univerzi. Tako imamo izjemno priložnost, da se iz prvih roko izvirnih prispevkov seznanimo s prizadevanji te velike dežele, ki je

sicer oddaljena, vendar pa nam je blizu, ker nas povezujejo prijateljski odnosi in skupni cilji socialističnega družbenega razvoja.

Čeng Ju Jing, ki nam je že pred časom podala splošno podobo reformnih prizadevanj v LR Kitajski (glej Prosvetni delavec št. 16/80), nas tokrat seznanja z manjšinskim šolstvom in izobraževanjem odraslih, Lju Ju Šen pa širše predstavi reformo visokega šolstva.

Reforma visokega šolstva

V tem prispevku želim prikazati razvoj visokega izobraževanja na Kitajskem, njegov zdajšnji položaj in probleme ter prizadevanja reforme visokega šolstva.

Izobraževanje in usposabljanje kadrov sta pomembni družbeni nalogi, zato je tudi šolstvo pomembna družbena dejavnost, ki odločilno vpliva na gospodarski razvoj in povečevanje produktivnosti dela. Za posodabljanje socialistične Kitajske je vse večjega pomena.

Pred resolucijo je bilo kitajsko visoko izobraževanje zelo zaostaleno. Leta 1945 na primer ni bilo

670.000 na 1.020.000. Od leta 1977 pa se vsako leto vpiše na novo od 270 do 300.000 študentov. Vpis naj bi se po načrtu vsako leto povečal za 10 odstotkov, tako da bi imela Kitajska leta 1990 tri milijone študentov.

Velike uspehe smo dosegli pri usposabljanju visokošolskih učiteljev, ki jih je zdaj že 200.000. Dvig njihove strokovnosti in usposobljenosti za znanstveno-raziskovalno delo je tudi zdaj ena izmed glavnih nalog visokega šolstva, saj lahko izobraževanje in znanstveno-raziskovalno delo veliko pripomoreta k splošnemu razvoju.

nomsko usmeritev (samo 2,2 odstotka), še manj pa na pravno fakulteto (0,32 odstotka). Zato bodo potrebne večje spremembe v sami sestavi študentov.

Smeri in naloge reforme

Znano je, da poteka zdaj na Kitajskem korenita reforma gospodarstva. Socialistična modernizacija obsega posodabljanje kmetijstva, industrije, državne obrambe ter znanosti in tehnologije (štiri modernizacije). Reformni tokovi zajemajo tudi visoko šolstvo, ki mora prispevati k uresničevanju štirih modernizacij.

Sedanja reforma visokega šolstva ima tele naloge in razvojne smeri:

Predvsem bo treba izdelati načrt za razvoj visokega šolstva, ki bo sestavni del razvojnega načrta celotnega izobraževanja in skladen s potrebami gospodarstva. Izobraževanje bo treba uskladiti s socialistično graditvijo, z gospodarsko rastjo, z napredkom znanosti in tehnike. V ta namen bo treba odpreti nove visoke šole, preurediti programe, povečati število univerz s štiri in petletnimi ter s krajšimi programi ter povečati število študentov.

Glavni cilj reforme je izboljšati več vrst visokih šol. Večja mesta naj bi razvila celostne univerze, ki bodo usposabljele magistre in doktorje, univerzitetne učitelje, in »aspirante«. Razviti bo treba tudi posebne fakultete, ki bodo v štiri in petletnih programih usposabljele različne strokovnjake, pa tudi posebne

visoko šolstvo usmerja programsko in splošno politiko visokega šolstva ter ga nadzoruje. Visoka šola mora uskladiti svoje delo z državnim načrtom, hkrati pa se lahko dogovarja o usposabljanju kadrov in raziskovalnem delu tudi s krajevnimi dejavniki ter industrijskimi organizacijami. Taka usmeritev je pokazala lepe uspehe, visoke šole pa so si zagotovile potreben dohodek. Kitajska uvaža zdaj večjo samostojnost visokih šol pri vpisu študentov, razvijanju raziskovalnega dela in povezovanju z gospodarstvom in tudi s tujino. Reforma upravljanja bo spremenila tudi vodenje univerze; pri tem naj bi v prihodnje sodeloval poleg rektorja tudi poslovodni komite, večjo vlogo pa naj bi pri upravljanju imeli tudi visokošolski učitelji in družbenopolitične organizacije.

K višji kakovosti izobraževanja

Med temeljnimi nalogami reforme je višja kakovost učnega procesa in raziskovalnega dela. V ta namen nameravajo izboljšati strokovnost visokošolskih učiteljev in znanstvenih delavcev. Na univerzah bodo ustanovili posebne odbore iz vrst rednih in izrednih profesorjev, docentov in asistentov, ki bodo skrbeli za organizacijo izobraževanja in raziskovalnega dela. Univerze se bodo tesneje povezovala z drugimi raziskovalnimi instituti ter z učno in raziskovalno »bazo«.

Za višjo kakovost izobraževalnega in raziskovalnega dela

Kitajska razglednica

osnovnih šolah 7 milijonov učencev, v srednjih šolah 2.400.000 in na univerzah 30 tisoč.

Pospešeni gospodarski napredek je spodbudil tudi razvoj izobraževanja posameznih narodnosti. Tako je bilo v avtonomni pokrajini Uigur v zahodni Kitajski leta 1949 samo 8 srednjih šol, zdaj pa jih je dva tisoč z 2.800.000 učenci.

V goratih predelih potuje učitelj od vasi do vasi in poučuje učence. Te potujoče šole, kot jim pravijo, omogočajo izobraževanje tudi mladini v najbolj oddaljenih planinskih območjih.

V Tibetu pred časom ni bilo niti ene osnovne šole, zdaj pa imajo več kot 50 srednjih šol in veliko dobro opremljenih osnovnih šol, ki jih obiskuje okoli 250 tisoč učencev.

V Pekingu, ki ima 9 milijonov prebivalcev, pa tudi v nekaterih drugih mestih, je več univerz in srednjih šol za narodnostne

manjšine. Največja manjšinska univerza je osrednja univerza v Pekingu. Na njej se izobražuje okoli dva tisoč študentov, pripadnikov 50 različnih narodnosti. Po končanem šolanju se vračajo na delo v svoje domače kraje.

Junang je pokrajina, v kateri je veliko narodnosti. Tu je bil leta 1951 ustanovljen inštitut za narodnostne manjšine z nalogo, da usposablja znanstvene delavce za potrebe narodnostnih manjšin.

Med kulturno revolucijo so inštitut zaprli, profesorje in študente pa poslali delat na podeželje. V zadnjih dvajsetih letih je vzgojil ta inštitut več kot 12 tisoč znanstvenih delavcev in drugih strokovnjakov iz vrst narodnostnih manjšin. Ti delajo zdaj na različnih področjih in ustvarjalno prispevajo k napredku svoje večnarodnostne socialistične domovine.

ČENG JU JING

Izobraževanje zaposlenih

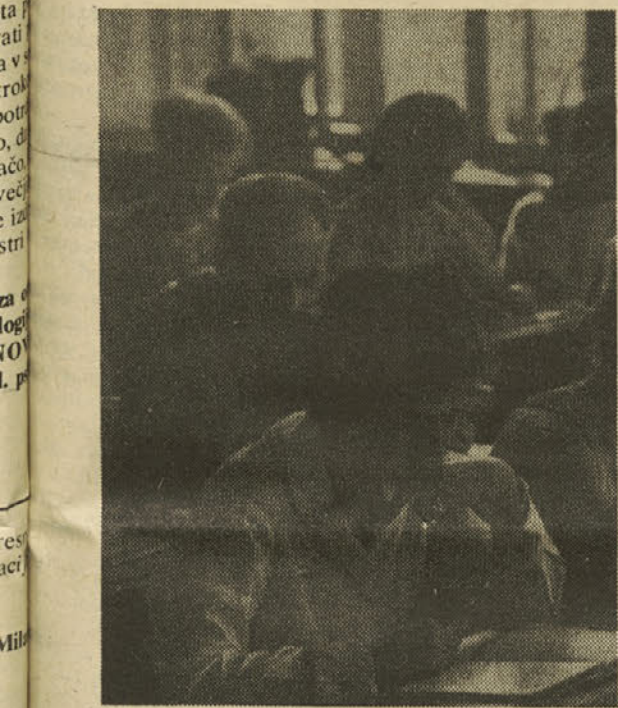
Med reformnimi cilji je tudi boljša povezava znanosti s prakso, h kateri naj pripomore hitrejša povečanje števila visokošolskih delavcev. Visoko razvita znanost in zahteve gospodarskega razvoja potrebujejo vedno več ljudi z visoko izobrazbo. Temu namenja posebno pozornost tudi sedanja reforma na Kitajskem.

Posebno skrbno razvijamo na Kitajskem izobraževanje ob delu. V zadnjih letih so se čedalje bolj uveljavile na tem področju večerne univerze pri tovarnah. Predavanja potekajo s pomočjo televizije. Tako univerzo sta leta 1979 ustanovili najprej ministrstvo za prosveto in radio televizija v Pekingu, da bi omogočili učenje ob delu čim širšemu krogu delavcev. Zdaj ima že skoraj vsaka pokrajina univerzo, kjer potekajo predavanja po te-

leviziji. Skoraj vsako veliko podjetje ima svojo večerno univerzo ali strokovno šolo. Vsak delavec ima pravico, da se v skladu s svojo strokovnostjo vključi v večerno univerzo ali strokovno šolo. Izobraževanje na teh univerzah traja dve do tri leta. Po končanem študiju prejmejo udeleženci ustrezno diplomino in delajo kot znanstveniki, inženirji, ekonomisti ali drugi strokovnjaki.

V Harbinu je na taki univerzi samo leta 1977 diplomiralo 132 delavcev-studentov. Šolanje ob delu se je uveljavilo kot pot do višje izobrazbene ravni, odprta vsakemu delavcu, izobraževanje zaposlenih pa postaja vse bolj pomemben dejavnik gospodarskega, kulturnega in splošnega družbenega razvoja LR Kitajske.

ČENG JU JING

več kot 200 univerz, število študentov pa je bilo skromno. Po kulturni revoluciji je bil napredek zelo pospešen. Ta čas lahko delimo na dva obdobja. V prvem obdobju od 1945 do 1952 je bila v prihodnje še povečala.

K napredku visokega šolstva so pripomogle tudi precej velike denarne naložbe, ki so znašale samo v letu 1980 14,8 milijard juanov (1 juan je bil tedaj vreden 18 dinarjev). Te naložbe se bodo v prihodnje še povečale.

S čim nismo zadovoljni?

Kljub navedenim uspehom visoko šolstvo še vedno ni dovolj usklajeno s potrebami tako imenovanih »štirih modernizacij«.

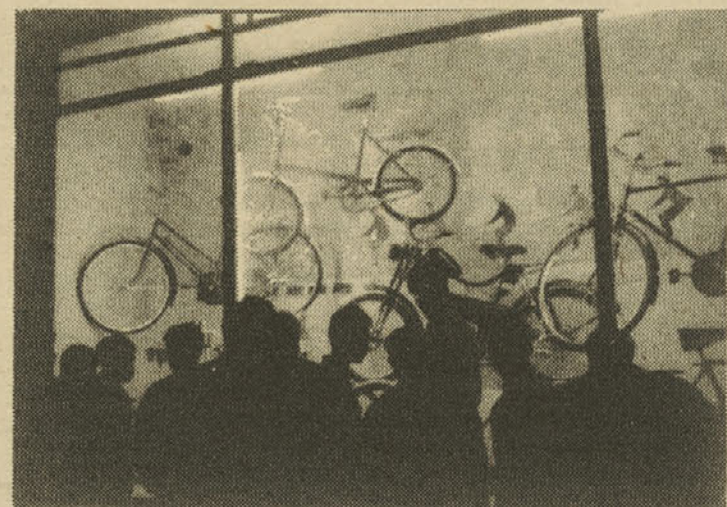
Izobrazbena raven vodilnih delavcev in strokovnjakov je bila na Kitajskem nizka. Od 18 milijonov vodilnih delavcev in strokovnjakov jih je imelo še leta 1980 samo 3,2 milijona visoko strokovno izobrazbo, kar znaša komaj 17 odstotkov. Tudi izobrazbena sredstva delavcev, tj. vseh zaposlenih, ni zadovoljiva, saj jih je bilo med njimi leta 1980 (na vzorcu 20 milijonov):

- 40,2 odstotka brez končane osnovne šole
- 40,8 odstotka s končano osnovno šolo
- 15,9 odstotka s srednjo strokovno šolo in samo
- 3,1 odstotka z visoko strokovno izobrazbo.

Dvig izobrazbene ravni zaposlenih ostaja ena izmed najpomembnejših nalog visokega šolstva.

Tudi število in sestav študentov ni v skladu s potrebami »štirih modernizacij«. Na Kitajskem pride na deset tisoč prebivalcev samo 12 študentov. Vsako leto konča gimnazijo 7 milijonov učencev, vendar lahko visoke šole sprejmejo komaj 4 odstotke maturantov, tj. tristo tisoč novih študentov.

Tudi sama sestava visokega šolstva ni povsem smotrna. Čeprav potrebuje razvoj socializma strokovnjake različnih ravni in smeri, ima Kitajska zdaj predvsem štiri — in petletne univerze — zelo malo pa je višjih šol. Malo študentov je vpisanih na eko-

Kolesarjenje je na Kitajskem zelo priljubljeno

visoke šole, katerih programi bodo trajali dve ali tri leta.

V prihodnje bomo razvijali tudi televizijske, dopisne, delavske in druge univerze. Že zdaj razvija 72 visokih šol dopisne univerze, 30 fakultet pa organizira tudi večerne univerze. V teh oblikah izobraževanja imamo 240.000 študentov, po načrtih pa naj bi bila leta 1985 že tretjina vseh študentov na dopisnih in večernih univerzah. Izredni študenti so v pravicah izenačeni z rednimi.

Reforma upravljanja visokega šolstva se opira na aktivno sodelovanje in pobudo vseh družbenih dejavnikov. Skupno lahko organizirajo razne vrste univerz: državne, ministrske, pokrajinske, mestne itd. Ministrstvo za

uvajajo spodbudnejše nagrajevanje. Smotrna izbira učiteljev z natečaji naj pripomore k boljši izobrazbeni sestavi visokošolskih učiteljev. Hkrati nameravajo tudi bolj spodbujati študente k učenju in raziskovalnemu delu. Za to naj bi skrbela posebne službe, ki skrbijo za družbeno in osebno raven študentov. Vsako leto vlagajo veliko denarja za gradnjo študentskih domov in restavracij. V prihodnje nameravajo bistveno izboljšati družbeni položaj in življenjsko raven študentov.

Vsi ti ukrepi bodo pripomogli k hitrejšemu razvoju in višji ravni visokega šolstva, s tem pa tudi k nadaljnji vsestranski modernizaciji LR Kitajske.

LJU JU ŠEN

Manjšinsko šolstvo

Na Kitajskem živi veliko narodnostnih manjšin, ki so po zakonu v vsem enakopravne. Pred ustanovitvijo LR Kitajske te manjšine niso imele pravice do

svojega šolstva, zdaj pa imajo tudi najbolj oddaljene avtonomne pokrajine svoje osnovne in srednje šole pa tudi univerze. Leta 1978 je bilo na manjšinskih

Točkovanje zahtevnosti dela

Nekaj pripomb k predlogu za oblikovanje skupnih meril vrednotenja vzgojno-izobraževalnega in drugega dela v osnovni šoli in samoupravnem sporazumu o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodeke v šolah

Na podlagi PREDLOGA ZA OBLIKOVANJE itd., ki ga je pripravila delovna skupina (raziskovalec Pedagoškega inštituta B. Jurman in ravnatelj osnovnih šol M. Borovac, G. Čahuk, J. Orešnik in N. Žibret) je sestavljen osnutek SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA itd. (Prosv. del., 5/1981). Čeprav sta oba pisana za osnovne šole, bosta verjetno podlaga tudi za druge samoupravne sporazume. Zato opozarjam na nekaj napak, zaradi katerih je Osnutek v nasprotju z načelom o nagrajevanju po delu in ga je treba popraviti.

Ni prav, da mora samo učitelj sestaviti svoj letni načrt dela po urah in »dokazovati«, da zares dela, za druge delavce pa tak načrt ni predviden, kajti »vodstvo, administrativni in tehnični delavci dosežejo delovni čas 42 ur tedensko tako, da zberejo delovne ure v teku tedna«. Tak delovni načrt je potreben za vsakega delavca, da se lahko ugotovi, koliko časa v letu opravlja posamezne naloge različnih zahtevnostnih stopenj.

Glavno učiteljevo delo je prav gotovo pouk in priprava nanj. Zato ni pravilno, da je prav pripravi na pouk odmerjeno pre malo časa. Čudno je npr., da je predvideno le po 5 do 10 poskusov pri fiziki in kemiji na razred, ko pa npr. pri fiziki uvajamo celo fizikalne vaje za učence! Niti iz PREDLOGA niti iz SPORAZUMA ni razvidno, kako bo učitelj, ki napravi več poskusov, za to delo nagraden.

Delavčev osebni dohodek je odvisen med drugim tudi od zahtevnosti del in nalog, ki jih opravlja. Ta del se giblje od 75 do 300 točk. Zato je delovna skupina večino del, ki so na osnovni šoli, razdelila in ocenila po zahtevnosti. Pri tem se ni mogla izogniti samovolji pri določanju del. Tako npr. so vse vrste pouka (redni, dopolnilni, dodatni in fakultativni) ocenjene kot delo ene vrste, medtem ko je organiziranje mentorstva za krožke in za druge organizacije učencev razdrobljeno na več del.

Tako drobljenje del ne bi bilo nič posebnega, je pač odvisno od subjektivne presoje delovne skupine, če se ne bi osnova delavčevega osebnega dohodka oblikovala iz vrednosti izbranih delovnih nalog tako, da se vrednosti za različna dela, ki jih delavec opravlja, kar seštejejo (20. čl. OSNUTKA). Ta vsota je vsakakor drugačna, če se omenjene vrste pouka štejejo kot štiri različne naloge ali pa le kot ena.

Narobe je tudi, da se pri takem seštevanju ne upošteva čas, ki je potreben za neko opravilo. Tako dobi npr. učitelj, ki uči polno učno obveznost ali pa oni, ki ima del učne obveznosti, enako število točk.

Delavec, ki bi ves delovni čas opravljal samo eno vrsto dela, pa sploh ne more zbrati dovolj točk.

Zato je treba pri določanju tega dela osebnega dohodka upoštevati tudi čas, potreben za delo. Če delavec opravlja neko delo pol delovnega časa, mora dobiti polovično vrednost tega dela, če dela desetino svojega časa, pa desetino vrednosti. Mimogrede se tako izognemo tudi že omenjeni samovolji pri določanju dela na šoli na osnovna dela. Poleg tega ni treba delavcem, med katerimi »ni mogoče razdeliti dela, ki ga vsebuje de-

lovna naloga«, pripisati celotne vrednosti dela, ampak samo s časom sorazmerni del. Zato morajo izdelati delovni načrt po urah vsi delavci šole. Iz njega se namreč ugotovi, kolikšen del letnega (lahko tudi mesečnega, tedenskega, dnevnega) delovnega časa opravlja delavec posamezno delovno nalogo.

Nadaljnja napaka ali, če hočete, »lepotna napaka« PREDLOGA in SPORAZUMA je člen 23, ki predpisuje konstanto z vrednostjo 69, ki jo je treba prišteti vsoti točk, da bo razmerje med najnižjim (d) in najvišjim osebnim dohodkom (D) v skladu z družbenimi normami in da bo enako 1:4. To vrednost dobi delavec tudi, če nič ne dela in je lahko celo večja od deleža, ki ga dobi za delo.

Konstanta (recimo ji »a«) je odvisna od najnižjega in najvišjega osebnega dohodka na posamezni šoli. Torej SPORAZUM ne more predpisovati njene številčne vrednosti.

Konstanto izračunamo po obrazcu $a = (D - d) : 3$. Ni pa potrebna. Ker določata PREDLOG in SPORAZUM za najnižji delež glede na zahtevnost 75 točk, najvišji pa 300 točk, je treba posamezna dela in naloge točkovati drugače. Namesto 1 za najmanj zahtevno delo dobi 75 točk, namesto 13 za najbolj zahtevno delo pa 300. Druga razvrstimo vmes. (Gl. tab.) Razliko med 300 in 75 moramo razdeliti na 12 korakov, torej je korak 18,75 točke. Konstanta je tako odpravljena.

Zap. št. razreda	Vrednostni razred	Točke
I.	1	75
II.	2	93,75
III.	3	112,50
IV.	4	131,25
V.	5	150,00
	6	168,75
	7	187,50
	8	206,25
VI.	9	225,00
	10	243,75
	11	262,50
VII.	12	281,25
	13	300

Vrednosti v tabeli pomenijo **vrednost delovne naloge**, ki jo delavec opravlja **polni delovni čas**. Če se ji posveča samo polovico delovnega časa, dobi le polovico točk. Zato pa je potreben, ponavljam, delovni načrt za vsakega delavca, ker se iz njega vidi, kolikšen del delovnega časa opravlja kakšno delovno nalogo.

PREDLAGANI POPRAVKI SPORAZUMA:

Čl. 20: Vsaka delovna naloga je ovrednotena s točkami (tabela v čl. 21). Temelj za opredelitev osnove osebnega dohodka delavca je vsota točk izbranih delovnih nalog vzetih sorazmerno s časom, ki ga delavec porabi za opravljanje posamezne naloge. Časovni delež je razviden iz letnega (mesečnega, tedenskega, dnevnega) načrta delavca.

Čl. 21: V razpredelnico se vne-sejo točke iz gornje tabele, sicer pa ostane nespremenjen.

Čl. 22: Odpade.

Čl. 23: Odpade ali pa ostane samo njegov prvi stavek, ki pa je itak vsebovan v tabeli (popravljenega) člena 21.

Poleg tega je treba učiteljevi pripravi odmeriti več časa. Prostor mi ne dopušča, da bi predlagal o tem kaj bolj natančnega. **DUŠAN MODIC**

SE ENKRAT

»Kotizacija ni oblika svobodne menjave dela«

V Prosvetnem delavcu št. 5 — 9. marca 1981 — je bil objavljen prispevek z zgornjim naslovom. Pisec, ki se žal ni podpisal, razglablja o kotizaciji kot nepriemni obliki menjave dela in kot primer vzame enega izmed seminarjev, ki ga, opiše anonimno.

Skoda — kajti če bi navedel jasna dejstva, slika ne bi bila takšna, kot jo poskuša prikazati. Poskušajmo zato to nadomestiti.

Seminar, na katerega se sklicuje, je organizirala Zveza društev pedagoških delavcev in to sekcija za šolsko pedagogiko. Ta se je obrnila na Računalniški center za programirano učenje pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani s prošnjo, da bi pokazali novo izobraževalno tehnologijo, zlasti interno televizijo, nove znanstvene filme in računalniške zmogljivosti tudi ravnateljem in šolskim pedagogom. Pripravljen je bil program, izračunani samo realni dopolnilni stroški — brez kakršnekoli »režije« — in organizacija je bila prepuščena sekciji za šolsko pedagogiko.

Zdaj se vrnimo k podatkom, ki jih navaja pisec. Najbrž ni bil na seminarju, sicer ne bi trdil, da je trajal 6,5 ur z ogledom razstave vred. Program je tekkel od 8.30 do 19.30 — najprej do 11. ure za vse, zatem do 16. ure v treh skupinah, nato spet do 19.30 za vse udeležence, ki so zares več kot napolnili dvorano in ob koncu izrazili veliko zadovoljstvo te željo, da bi lahko kmalu spet prišli v center. V okviru programa so si ogledali vrhunske svetovne dosežke na področju popularizacije znanosti in uporabe avdiovizualnih sredstev v pouku, obenem pa so v skupinskem delu tudi spoznali delo na računalniku, uporabili računalniške banke podatkov in testov ter snemali s kamero. V razpravi pa so presojali dobre in slabe strani avdiovizualnih sredstev v izobraževanju, kar je tudi bil glavni smoter seminarja.

Zdaj pa pogledajmo tisto »dobbičkarstvo«, ki ga med vrsticami očita pisec. Žal se ni pozanimal, kako je v resnici bilo — ne s programom ne z obračunom.

Dejstva so taka: od približno stopetdesetih udeležencev jih tretjina ni plačala kotizacije. Denar za kotizacijo je dobila sekcija za šolsko pedagogiko, ki je izvajalcu seminarja plačala le dejanske stroške seminarja — in to le tiste, ki nastajajo zaradi seminarja izredno. V teh ni stroškov npr. za kurjavo, razsvetljavo in podobno, ker ti obstajajo tudi brez seminarja. Pač pa so v njih posebno delo, posebno čiščenje in stroški za material. Tako je bil obračun za delo skupaj 17.520 din bruto za celodnevno delo sedmih strokovnjakov in treh snailk; za materialne stroške pa je znašal račun 15.000 din in je pokrtil samo dejanske stroške materiala za udeležence, torej skupaj 32.920 din. Sekcija

za šolsko pedagogiko nam je sporočila, da je bilo plačanih natančno 97 kotizacij, ter da je imela z obveščanjem trinajst tisoč dinarjev stroškov. Za vse drugo ji je torej ostalo le nekaj starih tisočakov.

Morda se bo pisec zdaj razburil — češ, dobro, tudi to je denar, ki ga je sekcija dobila mimo realnih stroškov in mimo dela!

Vidite, prav s tem pa se ne strinjamo. Če bi se kdo zaradi tega denarja lahko razburjal, bi bili najbrž to prav izvajalci seminarja, ki bi imeli pravico terjati tudi del sredstev za druge stroške — denimo za vzdrževanje, amortizacijo in podobno. Pa nam na misel ne pride! Sekcija za šolsko pedagogiko spada med zelo prizadevne, žene se za napredek na svojem področju, organizira tedaj, ko nekateri lepo dremljejo in čakajo, da bodo drugi opravili to delo zanje. Kljub svoji aktivnosti dobi sekcija le malo moralne podpore, materialne pa sploh ne. Če ji je torej ostalo nekaj dinarjev, jih bo nujno potrebovala za nadaljnje akcije.

Zdaj nam ostane še razglabljanje pisca, kaj bi bilo, če bi bilo 500 udeležencev. Zakaj pa ne tisoč ali deset tisoč? Ne vem, čemu rabijo taka vprašanja, ki postavljajo namišljene situacije? Kakšen vtis želi ustvariti? Pu-stimo ta razmišljanja ob strani in raje ugotovimo, da bi s številom udeležencev pač naraščalo število skupin — in v skupinskem delu so bili tudi največji stroški.

In zdaj še vprašanje, kdo naj organizira in kdo financira to vrsto izobraževanja? Vse svet ima dva tipa strokovnega izpopolnjevanja — obveznega in izbirnega. Obvezni del po pravilu financira izbrani koordinator — na primer državna ali strokovna ustanova. V izbirnem delu pa je vse načrtovano na temelju kotizacije. Ta enkrat prinese več kot sto stroškov, drugič spet manj — seminar pa mora teči, tudi če prinaša izgubo. Ponavadi bolj množični seminarji krijejo del stroškov za bolj specializirane.

Pri nas je za seminarje še vse premalo ponudb. Če pogledamo univerze drugod po svetu, ima skoraj vsaka, ki kaj velja, celo knjižico s ponudbami za seminarje — učitelji lahko izbirajo po vsebini in kakovosti, ne nazadnje tudi po ceni. Vsi so veseli, če tako ponudbo dobijo — če drugega ne, vsaj vedo, na katerih področjih se kaj dogaja. Če strokovno društvo ne pošlje take ponudbe vsako leto, se njegovi člani razburjajo.

Dejstvo, da pri nas dobimo ponudbo le za seminarje, »na katere je treba iti«, kaže kvečjemu na nerazvitost te vrste izobraževanja, tako pri izvajalcih kot pri uporabnikih. Potrebujemo, kot pravi pisec, načrtno svobodno menjavo dela z dobrim programom obveznega strokovnega izpopolnjevanja in sredstva zanj v

izobraževalnih skupnostih. Povsem se strinjamo z njim v tej zahtevi. Toda potrebujemo tudi široko ponudbo neobveznih seminarjev kot obliko neposredne menjave dela. Če bodo učitelji na šolah na vsak način želeli, da se jih udeležijo, obstaja velika verjetnost, da so zelo dobri. To

prav gotovo velja za tiste seminarje, ki potekajo ob trdem delu od jutra do noči in niso napolnjeni za izvajalce, temveč tudi za učence. Oboji bi morali za to delo dobiti priznanje in spoštovanje.

ALEKSANDRA KORNHAUSER

Nov pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju

Okrog 20. decembra 1980 se nam je na šoli posrečilo dobiti en izvod fotokopije osnutka predloga Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja in to za 800 učencev ter 45 učiteljev šole. Ob tem smo obvestili učence, naj se pripravijo na razpravo o pravilniku ter jih opozorili na novosti, ki jih ta prinaša.

Javna razprava o osnutku ni bila mogoča

Pričakovali smo objavo osnutka tako pomembnega dogovora, kot je SPORAZUM o ocenjevanju znanja. Ocenjevanje namreč mora biti sporazum med učenci, učitelji, starši in svo družbo, pa čeprav se tak sporazum imenuje pravilnik. Brez javne objave, menim, ne more biti javne razprave. Objavo tega osnutka sem iskal v Prosvetnem delavcu, v Mladini, v Vzgoji in izobraževanju, vendar zaman, v teh časopisih, ki bi po mojem mnenju morali voditi razprave o podobni problematiki, osnutka predloga oziroma predloga pravilnika ni bilo. Informacija v Prosvetnem delavcu 8. decembra 1980 za razpravo ni zadoščala. Ustrezne objave pa ni bilo tudi v dnevnem časopisu.

Na šoli nismo mogli verjeti, da je bil v začetku januarja pravilnik sprejet. O njem nismo dovolj razpravljali (nismo mogli razpravljati, čeprav smo želeli) ne učitelji ne oddelčne skupnosti učencev ne šolska skupnost in ne starši. Pa saj obravnava isti pravilnik učenca kot samoupravljavca, mar ne?

Zdi se nam čudno, da pristojni republiški komite ne zahteva objave predlogov, ki jih lahko sprejme le na podlagi javne razprave.

Učenci in učitelji smo ob takem načinu sprejemanja Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju učencev ogorčeni. To ni dogovor ali sporazum med udeleženci in izvajalci, to je »predpis nadrejenega organa, ki smo ga prisiljeni izvajati« (navedeno po članku Preverjanje znanja v usmerjenem izobraževanju, PD 12. januar 1981). Sprejemamo ga le na videz pasivno in vse prej kot navdušeno.

Novi pravilnik ne odpravlja napak starega

Naj naštejemo le nekaj zgledov, ki bi jih bili v razpravi lahko odpravili.

1. **PRAKSA** je pokazala, da je 9. člen pravilnika, ki govori o tem, kolikokrat in kako se mora učencevo znanje oceniti, neuresničljiv.

Od leta 1975, odkar je veljala zahteva 9. člena s podobno vsebino, smo učitelji in predvsem razredniki ob vsaki ocenjevalni konferenci ugotavljali, da je pri posameznih predmetih nemogoče vsakega učenca korektno oceniti vsaj dvakrat. Namesto priporočila o pogostem preverjanju znanja smo dobili zdaj celo poostren ukaz: ena ocena mora biti ustna. O protestih učencev in učiteljev so poročali ravnatelji. Komiteju pa so morali takšno stališče posredovati svetovalci.

Tako zahtevo, kot je bila sprejeta v 9. členu pravilnika, lahko zagovarja le tisti, ki ne poudarjajo ali pa sploh nikoli ni poudarjali, da morajo biti učenci in učitelji, ki so bolni za boleznijo, ekscitirani itd.!

2. V 10. členu je rečeno: več kot tretjina ocen nezahtevnih, se negativne ocene ne upoštevajo.

Po prejšnjem pravilniku morali skupinsko preverjanje ponavljati, zdaj niti to ni potrebno. Menim, da je 10. člen brez nezaupnice učitelju, prav tako tudi pedagoškemu vodji in pedagogičnim svetovalcem. Zdajšnja formulacija namreč vodi do nesmisla: vsaj tretjina učencev se nikoli ni treba prijaviti na skupinsko preverjanje, kljub temu ti učenci ne bodo negativno ocenjeni. Morda pa namen novega pravilnika, ki srednje izobraževanje dokazuje čim več nedelavnih ljudi? Ne vimo potem učitelja, da je on napak, ki jih ugotavljamo v družbi zaradi neusposobljenosti kadrov!

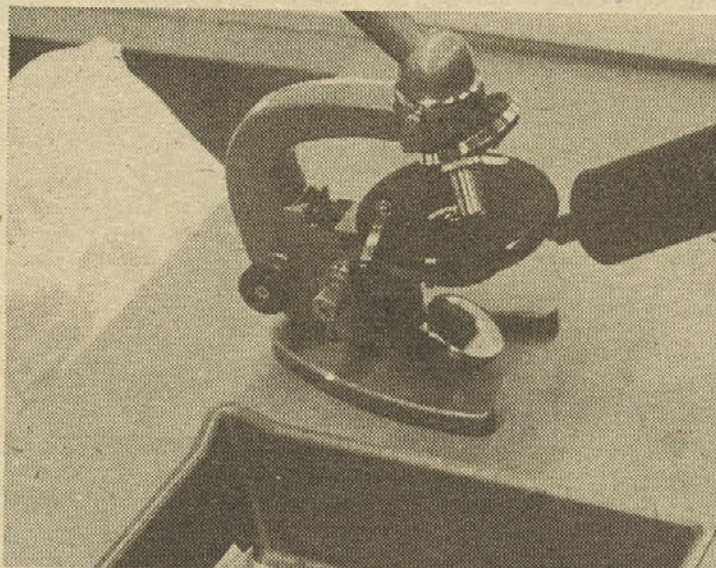
3. Prepričan sem, da ni »srednješolskega učitelja« v Sloveniji, ki ne bo kršil 13. člena pravilnika. Ta namreč navaja: »... udeleženci izobraževanja morajo biti ob ocenjevanju obveščeni o tem, koliko njihovo znanje ustreza zahtevam vzgojno-izobraževalnega programa«. Še prej bom ob brezhbišem znanju učenca raje vzklikal: »Sija odlično!« verjetno tega ne bo komentiral, pa bom s tem postal več, kot zahteva 13. člen pravilnika.

Zabeležil sem si še več vprašanj, ki jih je sprožil novi pravilnik, in veliko pomanjklivosti, ki jih je podedoval od starega. Upam, da bo o njih Prosvetni delavec pisal. Želel bi o ocenjevanju spregovoriti predvsem učitelji iz prakse. Medsebojni prijateljski nastop so vredni neprimerno več kot vsi ljeni, neuresničljivi predpisi, njih poraja zgolj teorija in upoštevanja in sodelovanje v praksi.

Učitelj in novi pravilnik

Prosvetni delavec je tudi naš sindikalno glasilo. Čeprav sem omenjal učitelja, vendar ob razmišljanju pravilnika ne morem mimo ponovne ugotovitve: učitelj, to moraš, pa tudi to moraš, tega pa ne smeš, to pa sploh moraš. Ali bodo drugi opazili vsaj sled po uvidenem — moreš — in — to smeš? Tudi pravilnik bi prenesel takšne formulacije. Določeno vprašanje: Ali sme učitelj odkloniti ponovno preverjanje znanje učenca, ki je podal ugovor na ocenjevanje? Čeprav je očitno, da je ocena negativna zaradi neznanja, nedolavnosti in izmikanja sprotne preverjanju?

15. člen pravilnika bomo praktično namreč izvajali kot doslej. (Ne)upravičenost praktično vsakega ugovora bomo najlažje dokazali s ponovnim preverjanjem. Anomalije, ki bodo pri tem nastajale, bomo godrnjali (torej čisto molče) — pogoltnili. **TONE PODVRŠNIK**

Mikroskop v kabinetu za biologijo. V učilnicah za naravoslovne predmete je normativ 2,5 kv. metrov na učenca, v razredu pa naj bi jih bilo 32

Več sodelovanja pri pripravah na teritorialno obrambo

Teritorialna obramba kot sedanjost del oboroženih sil SFRJ, ki precej pomaga pri delu obrambnih krožkov ali pri usposabljanju mladih za splošni ljudski odpor, saj imamo na voljo nekaj šolskih-vadbenih sredstev, ki jih, s hem protipehotnih in protiklepnih min in podobnega.

Da je delo obrambnih krožkov potrebno, ni treba posebej poudarjati. V 4. členu zakona o ljudski obrambi je zapisano, da teletji ljudska obramba na pravih in dolžnostih vseh delovnih dni in občanov, ki se morajo usposabljanje in organizirati za obrambo države in se bojevati, bi ohranili svobodo in samoupravne pravice, nedotakljivost svojih meja in drugo. Ko govorimo o ljudstvu, občanah, ne smemo izločiti učencev v osnovnih in srednjih šolah, saj bo mladina nadaljevala naše delo.

Občinski štab teritorialne obrambe je že večkrat poskušal povezati stike z osnovnimi šolami, predvsem ob dnevu oboroženih sil SFRJ. Odzivov je bilo malo ali pa nič. Največji uspeh smo imeli pri Osnovni šoli Franci Tavbar iz Dola, kjer sem se večkrat udeležil obrambnega krožka. Pogovarjali smo se o oboroženih silah in teritorialni obrambi, prinesli smo tudi orožje, s katerim so se seznanili, ogledali so film in sodelovali na manjši taktični vaji s pripadniki enot teritorialne obrambe. Boljše in bolj množično smo začeli sodelovati z osnovnimi šolami v letu 1980 na pobudo Zveze prijateljev mladine. Ob dnevu oboro-

ženih sil SFRJ so si učenci ogledali in poslušali komentar o filmu Zažigalna bojna sredstva in varstvo pred njimi. Po obisku vseh enajst osnovnih šol sem ugotovil naslednje:

Najbolj zainteresirani in najbolj aktivni so bili učenci šestih, manj pa iz sedmih razredov, najmanj pa učenci osmih razredov. Zato menim, da je treba vključiti tudi učence nižjih razredov. Naj povem, da je bila tudi udeležba učiteljev oziroma razrednikov zelo slaba.

Z usposabljanjem pri obrambnih krožkih bomo gotovo pridobili dobre mladince prostovoljce, učence za šole rezervnih oficirjev, za vojaške in druge podobne šole. Tako pa bomo hkrati izboljšali tudi varnostno kulturo.

Občinski štab za teritorialno obrambo se lahko vključi v delo obrambnega krožka ali rednega usposabljanja tako, da prikaže oborožitev — od trofejne do najmodernejše — s celotnim opisom sestavnih delov in drugimi taktično tehničnimi podatki. Ker o teritorialni obrambi večina še vedno premalo ve, je treba dati v program tudi njen pomen in naloge. Za popestritev obrambnega krožka imajo na voljo tudi nekaj strokovnih filmov (maskiranje, gibanje po terenu, vod pri obrambi naseljenega mesta itd.).

Druga taka priložnost za sodelovanje se ponudi tudi tedaj, ko so vaje enot teritorialne obrambe na območju občine. Pri tem bi si lahko učenci ogledali tabor,

način in postopek vzgoje, sodelovali bi v pohodu in celo pri manjši taktični vaji, ogledali bi si bojno streljanje minometnih enot in podobno.

Morda ni napačen predlog, naj bi pri obrambnem krožku ustanovili enoto, ki bi imela svojega komandirja in namestnika. Vsekakor pa poskušajmo doseči, da se bodo v obrambne krožke vključevala tudi dekleta. Dosedanja praksa je pokazala, da so le-ta enakovredne fantom, včasih pa celo boljše (tudi pri enotah mladincev prostovoljcev v teritorialni obrambi!).

Verjamem, da bo delo pri usposabljanju in pri obrambnih krožkih dobro potekalo ob pomoči občinskega štaba za teritorialno obrambo, če bo program dobro usklajen. Pripravljeni smo sodelovati tudi pri sestavljanju programa obrambnih krožkov.

Pri vsem tem naj bi pomagali učitelji, razredniki in ravnatelji ter na roditeljskih sestankih opisali tudi tovrstno obliko vzgoje, ki bo pomagala, da se bo še več mladine vključevalo v enote teritorialne obrambe.

VOJKO GRADIŠAR

Usposabljanje za prvo medicinsko pomoč

Pomen usposabljanja za prvo medicinsko pomoč nam pojasnjuje že opredelitev tega pojma. »Prva pomoč je izvajanje določenih medicinskih posegov na kraju dogodka, s katerimi se ne-

posredno in trenutno rešuje življenje.« Poleg tega dosežemo še naslednje: — skrajšamo čas dokončnega zdravljenja

— zmanjšamo število zapletljajev — skrajšamo čas trpljenja in bolečin.

Tako učinkovita prva pomoč je mogoča:

— če je pravočasna in hitra, takoj ob poškodbi in — s kakovostnim strokovnim delom, prilagojenim vrsti in teži poškodb.

Če upoštevamo samo to, kar smo navedli, razumemo, kako pomembno je da dobro organiziramo pouk iz prve medicinske pomoči za celotno prebivalstvo, še posebno za mladi rod — učence osnovne šole.

Učni programi obrambe in zaščite predpisujejo določeno snov iz prve medicinske pomoči in število ur. Takšna opredelitev je smotrna, zahteva pa izredno dobro usposobljene učitelje, ki ob upoštevanju pedagoških načel pri pouku prve medicinske pomoči, brezhibno, strokovno podajajo snov in praktično urijo učence.

Vsaka strokovna napaka pri pouku povzroči, da kasneje človek napačno ravna s poškodovancem in hkrati tudi poveča možnost za večje ali manjše zdravstvene posledice.

Specifičnost dela in pouka v osnovnih šolah, veliko število razredov in predvsem dopoldanski čas vsaj za polovico razredov onemogočajo, da bi pri rednem pouku sodelovali tudi zdravstveni delavci.

Ni nujno, da izvajajo tovrstni pouk zdravstveni delavci, saj lahko predmetni učitelji in profesorji popolnoma obvladajo predvideno raven in tako uspešno učijo učence.

Takšen odnos in stališče do tovrstnega poteka obrambe in zaščite pa zahteva:

— usposabljanje učiteljev v šolah — občasno pomoč pri pouku — dopolnilne oblike — razširjeni program za učence in

— sistem tekmovanja učencev v šoli ter med šolami v občini ali mestu.

Občinska organizacija Rdečega križa ima te naloge:

— sodelovati mora z organom za ljudsko obrambo v vseh dejavnostih zdravstvene samozasčite;

— nenehno mora biti povezana z vsemi šolami na območju občine ter spremljati, načrtovati in izvajati akcije iz zdravstvene samozasčite;

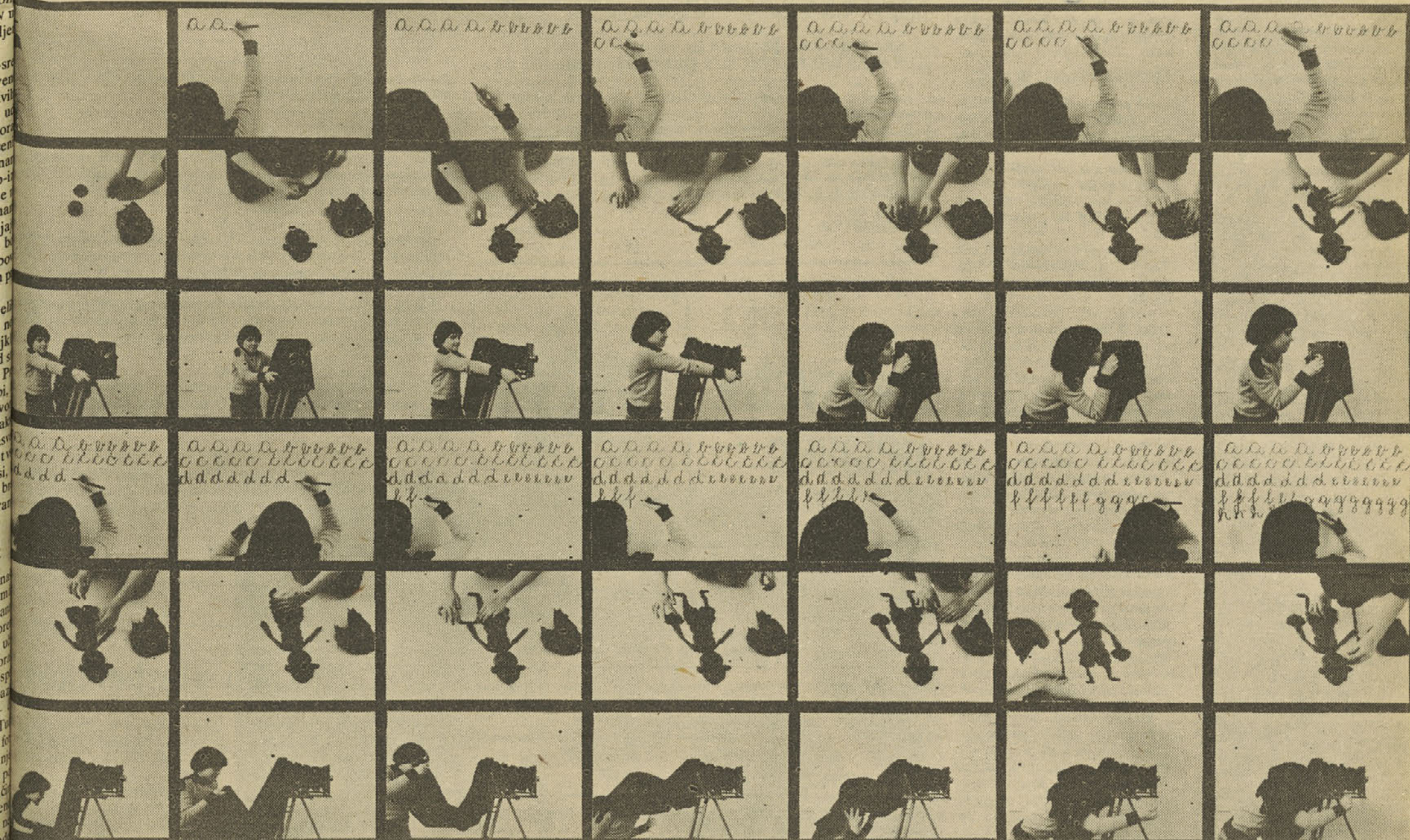
— načrtno mora strokovno usposabljanje učiteljev prve medicinske pomoči;

— zagotoviti dopolnilni pouk v 20-urnih tečajih za določene skupine učencev;

— strokovno pomagati pri izvajanju pouka za posamezne teme glede na želje učiteljev iz šol;

— organizirati mora tekmovanje po šolah in med šolami v občini in skrbeti za splošno zdravstveno vzgojo.

DR. SIMO OPAČIČ

tekmovanje za najboljše literarno, likovno in fotografsko delo

razpisujejo temeljne banke združene v Ljubljanski banki

Splošna banka Celje
Banka Domžale
Podravska banka Koprivnica
Temeljna banka Gorenjske
Kreditna banka Maribor
Temeljna pomurska banka Murska Sobota

Temeljna banka Nova Gorica
Osnovna banka Novi Sad
Temeljna dolenska banka Novo mesto
Temeljna koroška banka Slovenj Gradec
Osnovna banka Titograd
Temeljna banka Zasavje Trbovlje
Temeljna banka Velenje
Osnovna banka Zagreb
Poslovna enota Priština

Na vprašanja odgovarja Vili VRŠAJ, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Izobrazba učiteljev osnovne šole in vrednotenje njihovega dela

V svojem in v imenu kolegic prosim za pojasnila 96. in 153. člena zakona o osnovni šoli. Ne bi ju navedla na tem mestu, povem le, kaj se dogaja. Na šoli, kjer poučujem, nas poučuje na razredni stopnji 26 učiteljev. Nekaj jih ima diplomu študijske smeri, za razredni pouk na PA, zato se jim priznava višja izobrazba. Kolegicam, ki imajo nad 25 let delovne dobe, končano imajo učiteljske, se po pravilniku o delitvi OD prizna višja izobrazba. Le šest nas je, ki imamo končano učiteljske, vsi pa imamo okoli 20 let delovne dobe. Nam je priznana srednja izobrazba in je tako naša redno in nadurno delo najnižje vrednoteno (že tretje leto).

Kolegica je pred leti poučevala na manjši šoli na predmetni stopnji. Letos tudi pri nas poučuje na predmetni stopnji (vmes je poučevala na razredni). Ima končano učiteljske kot nas šest, toda nje se od začetka šolskega leta prizna višja izobrazba, češ da to dopušča 153. člen zakona o osnovni šoli. Ko smo komisijski, ki spremlja zunanje akte in jih usklaja z našimi predlagali, naj upoštevata tudi 96. člen, so po sklici seje izjavili, da je člen nejasen, da bi bilo potem treba še marsikaj spremeniti, da pa tega niso sposobni.

Kaj naj storimo? Ali naj še naprej dopustimo tako ravnanje in to v času, ko se vse bolj poudarja načelo plačila po delu. In končno kaj pomeni v 96. členu: Za učitelje, ki so končali učiteljske, velja ta izobrazba kot ustrezna? E. T.

Vaše pismo zadeva dve vprašanji: eno zadeva pogoje glede strokovne izobrazbe učiteljev osnovne šole, drugo pa na vrednotenje dela posameznih delavcev. Torej gre za povsem različni vprašanji, ki sta tudi različno urejeni s predpisi. Tako so pogoji glede strokovne izobrazbe učiteljev določeni z zakonom, osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke pa določajo delavci šole sami s samoupravnimi splošnimi akti.

Zakon o osnovni šoli določa v 96. členu, kdo je lahko učitelj v osnovni šoli in kakšno strokovno izobrazbo mora imeti učitelj za razredni pouk oziroma učitelj za predmetni pouk. V skladu z razlikami, ki izhajajo iz vsebine in organizacije vzgojno-izobraževalnega dela v prvih štirih razredih oziroma v višjih razredih, je tudi določena različna vrsta strokovne izobrazbe učiteljev. Tako zakon določa, da mora imeti učitelj za razredni pouk končano študijsko smer za razredni pouk na pedagoški akademiji; hkrati pa določa za učitelje, ki so končali učiteljske, da velja ta izobrazba kot ustrezna. To pomeni, da učitelji, ki so končali učiteljske, lahko opravljajo vzgojno-izobraževalno delo na tako imenovani razredni stopnji (razredni pouk), ni pa jim s tem tudi priznana višja strokovna izobrazba.

Določbi 152. člena in 153. člena zakona o osnovni šoli sta prehodni določbi, ki veljata le za učitelje, ki so ob uveljavitvi tega zakona opravljali vzgojno-izobraževalno delo, pa nimajo ustrezne strokovne izobrazbe, določene v 96. členu zakona. Po določbi 152. člena zakona lahko še naprej opravljajo vzgojno-izobraževalno delo v osnovni šoli tisti učitelji, ki so imeli ob uveljavitvi zakona najmanj 25 let delovne dobe, čeprav nimajo strokovne izobrazbe, določene v 96. členu. Po 153. členu pa prav tako

lahko še naprej poučujejo posamezne predmete učitelji, ki so končali učiteljske ali katero izmed drugih šol za izobraževanje učiteljev, če so do uveljavitve zakona poučevali te predmete najmanj osem let. S tem se omogoča nadaljnje poučevanje učiteljem, ki določeno število let že uspešno poučujejo in jim za nadaljnje delo ni potrebno pridobiti tudi formalne izobrazbe. Zato se šteje, da izpolnjujejo pogoje glede strokovne izobrazbe, ki jih določa zakon, vendar pa jim s tem ni tudi priznana višja stopnja strokovne izobrazbe.

Glede vrednotenja dela posameznega delavca pa naj opozorimo na določbe 22. člena ustave SR Slovenije in 126. člena zakona o združenem delu, po katerih se osebni dohodek delavca določa tako, da ustreza rezultatom njegovega dela in njegovemu osebnemu prispevku, ki ga je dal s svojim živim ter s svojim in družbenim minulim delom k povečanju dohodka temeljne organizacije, v skladu z načelom delitve po delu in v sorazmerju z rastjo produktivnosti svojega dela ter celotnega družbenega dela. V skladu s tem pa delavci sami odločajo o tem, po katerih osnovah in merilih se ugotavlja delovni prispevek delavca. Strokovna usposobljenost oziroma stopnja strokovne izobrazbe pa ni in ne more biti edina osnova za ugotavljanje dejanske delovne uspešnosti, pač pa je lahko le eden izmed elementov za ugotavljanje te uspešnosti. Zato bi bil vsak avtomatizem, po katerem bi že višja stopnja strokovne izobrazbe sama po sebi zagotavljala višji osebni dohodek oziroma dajala posameznim delavcem večje pravice kot drugim, v nasprotju z ustavo in zakonom.

Letni porodniški dopust

Ali pripada delavki, ki gre na porodniški dopust, delovno mesto, ki ga je zapustila pred odhodom?

Koliko dni porodniškega dopusta pripada delavki?

Ali se lahko odšteje od letnega dopusta teden dni zimskih počitnic?

Kdo zunaj šole nadzoruje delo komisije za medsebojna delovna razmerja?

L. M.

1.) Z zakonom o združenem delu in zakonom o delovnih razmerjih je delavkam zagotovljena pravica do posebnega varstva med nosečnostjo, porodom in v zvezi z materinstvom. Tako ima delavka po 130. členu republiškega zakona o delovnih razmerjih med nosečnostjo in po porodu pravico do 105 dni nepretrganega porodniškega dopusta, po preteku tega pa pravico do podaljšane porodniškega dopusta še 141 dni ali pa delati 21 ur na teden oziroma praviloma 4 ure na dan do enega leta otrokove starosti. Med porodniškim dopustom pripadajo delavki poleg nadomestila osebnega dohodka po posebnih predpisih skupnosti otroškega varstva tudi vse druge pravice, ki so vezane na delovno razmerje.

Po končanem porodniškem dopustu ima delavka pravico vrniti se na delo, ki ga je opravljala pred nastopom porodniškega dopusta. Delavki, ki nadomešča začasno odsotno delavko zaradi porodniškega dopusta, po 36. členu zakona o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje, ki je bilo sklenjeno za določen čas, s pretekom tega časa ali z dnem, ko se vrne odsotna delavka.

2.) Trajanje in razporeditev letnega dopusta določajo delavci v organizacijah združenega dela s samoupravnimi splošnimi akti v skladu z zakonom; to velja tudi za delavce na področju vzgoje in izobraževanja. Pri tem določa

zakon o delovnih razmerjih le najvišje in največje število dni dopusta (najmanj 18 in največ 30 delovnih dni) ter osnove, ki jih je treba upoštevati pri določanju osnov in meril za določanje dolžine letnega dopusta posameznih delavcev (91. in 92. člen ZDR). Za delavce v vzgojno-izobraževalnih organizacijah sicer zakon določa, da letni dopust praviloma izrabijo med letnimi šolskimi počitnicami, vendar pa hkrati dopušča da v skladu s svojimi samoupravnimi splošnimi akti omogočajo posameznim delavcem izrabo letnega dopusta tudi tedaj, ko niso letne počitnice, to naj bi veljalo še zlasti za delavke, ki so bile ali pa bodo odšle na porodniški dopust.

Pri tem pa je treba opozoriti, da tudi za delavce na področju vzgoje in izobraževanja v celoti velja določba 96. člena ZDR, po kateri mora delavec izrabiti letni dopust za tisto koledarsko leto do konca koledarskega leta; v naslednjem koledarskem letu lahko delavec izrabi letni dopust za preteklo koledarsko leto le tedaj, če ga je nastopil ob koncu leta in ga nepretrgano nadaljuje v naslednjem koledarskem letu. Zato menimo, da se mora o tem, ali lahko izrabi letni dopust neposredno pred nastopom porodniškega dopusta oziroma neposredno po koncu porodniškega dopusta delavka dogovoriti z drugimi delavci v skladu s pogoji,

ki jih določajo samoupravni splošni akti. Glede vštevanja oziroma odštevanja zimskih počitnic od dolžine pripadajočega letnega dopusta pa morajo opozoriti, da šolski počitnici niti letnih niti zimskih, ni mogoče istiti z dopustom, ker le-te niso dela prosti dnevi za učitelje niti ne obvezen dopust. Delavci v šolah pa lahko razen — med letnimi šolskimi počitnicami — izrabijo del svojega letnega dopusta tudi v zimskih počitnicah.

3.) Komisija za medsebojna razmerja je poseben organ sveta šole za odločanje o uresničevanju posamičnih pravic in obveznosti delavcev. Njeno delo nadzorujejo delavci neposredne ter po svetu šole in organu samoupravne delavske kontrole. Za zakonitost dela šole je odgovoren ravnatelj šole kot individualni poslovodni organ, zato ima po zakonu pravico in dolžnost zadržati izvršitev aktov sveta in drugih organov šole, če meni, da so v nasprotju z zakonom, in o tem obvestiti pristojni organ občinske skupščine. Nadzorstvo nad izvajanjem določb zakona o združenem delu, o medsebojnih delovnih razmerjih, družbenih dogovorov, samoupravnih sporazumov in samoupravnih splošnih aktov v organizacijah združenega dela, torej tudi v šolah, opravljajo pristojni občinski organi inšpekcije dela.

Razpisi v letu 1981

Po sedanjih predpisih se delavci, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno delo ali pri njem sodelujejo, sprejemajo na delo na podlagi javnega razpisa. Za nekatere vzgojno-izobraževalne organizacije zakon tudi izrecno poudarja, da morajo vsako leto objaviti razpis prostih ali neustreznih zasledenih del in nalog.

Dosedanja praksa je uveljavila kot najprikladnejši rok za vsakoletne redne razpise drugo polovico aprila, za naknadne razpise pa drugo polovico junija; samo v izjemnih primerih so razpisi tudi med šolskim letom. Ti roki so usklajeni z življenjem in delom vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij ter jim omogočajo, da pričnejo šolsko leto z ustrezno kadrovske zasedbo.

Na željo vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij, prosvetnih delavcev pa tudi študentov, ki končujejo izobraževanje za pedagoške poklice, bomo zato tudi letos objavili

— REDNI RAZPIS 20. APRILA

— NAKNADNI RAZPIS PA V DRUGI POLOVICI JUNJA.

Razpise, ki jih zahtevajo izjemne okoliščine med šolskim letom, objavljamo sproti.

Razpisne komisije, samoupravne organe in vodstva vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij prosimo, da uskladijo svoje delo s temi roki in nam pošljejo **REDNE RAZPISE NAKNADNEJE DO 30. MARCA 1981**. Razpisno gradivo bomo kot doslej uredili tako, da bodo imeli kandidati pregled nad potrebami in možnostmi.

UREDNIŠTVO

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvida 10 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

RAZPISUJE

v počastitev stopenesetletnice rojstva Frana Levstika

v sodelovanju z družbeno-političnimi skupnostmi in organizacijami občinah, kjer bodo organizirana območna srečanja in sklepno srečanje z organizatorji literarne kolonije v občini Lenart, RS ZSS, ZSMS, tednikom Mladina, revijo Antena, časopisom Kmečki glas Društvom slovenskih pisateljev

10. SREČANJE PESNIKOV IN PISATELJEV ZAČETNIKOV

I.

Območna srečanja bodo:

v Novem mestu
v Celju
v Ptuj
v Zagorju
v Radovljici
v Novi Gorici
v Dravogradu
za ljubljansko območje

II.

Sklepno republiško srečanje bo 6. in 7. februarja 1982 v kraju gostitelja za avtorje, ki jih bodo predlagali člani žirij območnih srečanj.

III.

Sestavni del 10. srečanja pesnikov in pisateljev začetnikov je pol območnih in sklepnega srečanja tudi literarna kolonija, ki jo bosta organizirala KUD Ernestek Golob-Peter s soorganizatorji v občini Lenart in Zveza kulturnih organizacij Slovenije v oktobru 1982 v Goričah v Slovenskih goricah.

IV.

Sodelujejo lahko pesniki in pisatelji začetniki, ki še niso izdali (razen v samozaložbi) nobenega svojega dela v knjižni obliki in še niso bili uvrščeni med najboljše v dosedanjih sklepnih srečanjih pesnikov in pisateljev začetnikov.

V.

Posamezni kandidati lahko sodelujejo z literarnimi prispevki v slovenskem jeziku, napisanimi s pisalnim strojem v treh izvodih.

VI.

Organizatorji bodo upoštevali prispevke vseh vrst proze, poezije, dramatične:

— črtice, novele, satire, humoreske, romane;
— pesmi, epigrame, basni, aforizme;
— dramatska besedila, dramatske primere, skeče, enodejanske tragedije, groteske, TV igre, TV nadaljevanke, filmske scenarije, scenarije za proslavo;
— kritične prispevke, eseje z vseh področij umetnosti, kulture in družbenega življenja: kritike, eseje, družbeno angažirana razmišljanja itd.

VII.

Svoje prispevke pošljite v treh izvodih v večji ovojnici in priložite tudi zapečaten ovojnico z vašim imenom, priimkom, natančnim slovom, izobrazbo, poklicem, starostjo in šifro. Na večji ovojnici napišite vašo matično občino. Organizatorji ne bodo upoštevali prispevkov, ki bodo namesto s šifro podpisani z vašim pravim imenom. Poslanim besedilom s šifro priložite torej zapečaten ovojnico z vašimi podatki.

VIII.

K sodelovanju vabimo vse pesnike in pisatelje začetnike iz Slovenije, Slovence v drugih republikah, iz slovenskih zamejskih območij Italiji, Avstriji in na Madžarskem, kakor tudi pesnike in pisatelje začetnike med delavci v tujini, izseljenci.

IX.

Vse poslane prispevke odstopijo avtorji za morebitno objavo brezplačno. Organizatorji bodo objavili besedila izbranih avtorjev (močnih srečanj oziroma republiškega srečanja) na način in v obsegu, ki bo ustrezal gmotnim in organizacijskim možnostim.

X.

Tričlanske žirije (imenoval jih bo organizator območnega srečanja) bodo med pravočasno prispelimi prispevki s svojega območja izbrali najboljše avtorje za nastop na območnem srečanju in predlagale avtorje za sodelovanje na republiškem srečanju.

Ce bo število uvrščenih v sklepno srečanje presegalo organizacijske zmogljivosti gostitelja, si odbor za literarno dejavnost pri ZKO upoštevač kakovost, pridržuje pravico zadnjega izbora.

XI.

Območne žirije bodo svoje delo končale dva tedna pred dnem ko organizirano območno srečanje. Organizatorji območnih srečanj morajo o tem obvestiti vse, ki so poslali prispevke, vsaj teden dni pred srečanjem.

XII.

Prispevke pošljite do 1. maja 1981 za območno srečanje v Novem mestu, za druga območja pa do 15. avgusta 1981 na naslov: ZKO Slovenije, 61000 Ljubljana, Kidričeva 5, za 10. srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov.

XIII.

Morebitne dodatne informacije dobite na naslovu: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Ljubljana, Kidričeva 5 (tel.: 061 22-541 in 18).

Revija mladih glasbenikov

Društvo glasbenih pedagogov Ljubljane, Zasavja in Notranjske prireja že štiri leta zapored vsako leto revijo mladih glasbenikov, na kateri sodelujejo učenci glasbenih šol s tega območja. Letošnjo revijo so organizatorji posvetili 40-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in ustanovitve OF ter z njo počastili tudi vse partizanske skladatelje.

Potekala je v Ljubljani (dvorana Slovenske filharmonije), Logatcu in Litiji. Na treh koncertih je nastopilo 72 učencev iz glasbenih šol Domžale, Hrastnik, Kočevje, Litija, Logatec, Ljubljana Moste Polje, Ljubljana Vič Rudnik, Ljubljana B. Z.

(glasbena šola Franc Šturm Rakek, Ribnica, Vrhnika in Zagorje ob Savi ter gojenci Akademije za glasbo).

Pri pripravi programa je sodelovalo 46 pedagogov in 12 kompozitorjev. Pokroviteljstvo na IV. reviji mladih glasbenikov prevzela konferenca osnovnih organizacij sindikata Titovih vodov Litostroj iz Ljubljane, organizaciji pa so poleg glasbenih šol, kulturnih in izobraževalnih skupnosti, zvez kulturnih organizacij in delavskih univerz pomagale z denarjem tudi delovne organizacije iz Ljubljane, Logatca in Litije.